

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН САЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕНІКАУ БЕЛАРУСІ І КІРАЎНІЦТВА ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАУ БССР.

№ 8 (603)

Субота, 22 лютага 1947 года.

Цана 50 кап.

НЯХАЙ ЖЫВЕ ХХІХ гадавіна СОВЕЦКАЙ АРМІІ!

Інфармацыйнае паведамленне

АБ ХІ ПЛЕНУМЕ ЦК КП(б) БЕЛАРУСІ

15—16 лютага 1947 года адбыўся чарговы, XI пленум ЦК КП(б) Беларусі з удзелам першых сакратароў абкома КП(б)Б.

Пленум заслухаў і абмеркаваў пастанову ЦК ВКП(б) ад 25 студзеня 1947 года «Аб рабоце ЦК КП(б) Беларусі».

З дакладам аб пастанове ЦК ВКП(б) «Аб рабоце ЦК КП(б) Беларусі» выступіў сакратар ЦК КП(б)Б тав. Панамарэнка П. К.

У спрэчках выступілі тт. Казлоў В. І. (сакратар Мінскага абкома КП(б)Б), Чарнышоў В. Е. (сакратар Брэсцкага абкома КП(б)Б), Міччанка А. М. (нам. міністра мясцовай прамысловасці БССР), Аухімовіч Н. Е. (сакратар ЦК КП(б)Б па кадрах), Астроўская М. М. (сакратар Мінскага гаркома КП(б)Б па кадрах), Філімонаў П. Н. (сакратар Магілёўскага абкома КП(б)Б), Баранаў Ф. А. (сакратар Бабруйскага абкома КП(б)Б), Вягровы І. Д. (пракурор БССР), Кудраў В. Г. (міністр сельскай гаспадаркі БССР), Зімянін М. В. (міністр асветы БССР), Тур І. П. (сакратар Гомельскага абкома КП(б)Б), Байдакоў Г. І.

(міністр прамысловасці будматэрыялаў БССР), Малин В. Н. (сакратар ЦК КП(б)Б), Эйдзінаў Г. Б. (нам. старшыні Савета Міністраў БССР), Эльман А. П. (другі сакратар Гродзенскага абкома КП(б)Б), Наталевіч Н. Я. (старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР), Бандарэнка П. В. (старшыня Баранавіцкага аблвыканкома), Кісялёў Н. В. (сакратар ЦК КП(б)Б), Мазураў К. Т. (сакратар ЦК ЛКСМБ).

Пасля абмеркавання пытання Пленум ЦК КП(б)Б прыняў разгорнутае рашэнне.

Пленум ЦК КП(б)Б прыняў таксама рашэнні «Аб забяспечанні насеннем збожжавых і іншых сельскагаспадарчых культур калгасаў і саўгасаў рэспублікі да веснавой сяўбы» і «Аб мерах выканання дзяржаўнага плана асенне-зімовых лесанарыхтовак і лесавывазкі».

Пленум ЦК КП(б)Б вызваліў ад абавязкаў членаў бюро ЦК КП(б)Б тт. Гарбунова Ц. С. і Былінскага І. С.

Пленум ЦК КП(б)Б выбраў у склад членаў бюро ЦК КП(б)Б тт. Кісялёва К. В. і Кудраева В. Г.

Паседжанні Вярхоўнага Савета СССР

ІНФАРМАЦЫЙНЫЯ ПАВЕДАМЛЕННІ

Аб паседжанні Савета Нацыянальнасцей 20 лютага 1947 года

20 лютага, а 2 гадзіне дня, у залі паседжанняў Вярхоўнага Савета СССР, у Крэmlі, адбылося адкрыццё трэцяй сесіі Савета Нацыянальнасцей, Старшынстваючы—Старшыня Савета Нацыянальнасцей дэпутат Кузняцоў В. В. дае слова Старшынні Мандатнай камісіі дэпутату Шарыя П. А. для даклада аб выніках правёркі поўнамоцтваў нанова выбраных дэпутатаў Савета Нацыянальнасцей па 5 выбарчых акругах, замест выбывшых.

Паводле прапановы дэпутата Масленнікавай Н. А. Совет Нацыянальнасцей прымае наступную пастанову:

«Заслухаўшы даклад Мандатнай камісіі, Совет Нацыянальнасцей паставіў так:

Зацвердзіць даклад Мандатнай камісіі аб прызнанні правільнымі поўнамоцтваў дэпутатаў Савета Нацыянальнасцей, выбраных 9 лютага 1947 года па выбарчых акругах—Ленінградскай гарадской № 3 і Калінінскай № 7 ад РСФСР і 16 лютага 1947 года па выбарчых акругах—Кзыл-Аскерскай № 254 і Караванскай № 268 ад Кіргізкай ССР і Першамайскай № 278 ад Карэла-Фінскай ССР».

Старшыня Савета Нацыянальнасцей дэпутат Кузняцоў В. В. паведамляе, што на разгляд сесіі ўносяцца наступныя пытанні:

- 1. Зацверджанне Дзяржаўнага бюджэта СССР на 1947 год.
Пытанне ўносяцца Советам Міністраў СССР.
2. Аб унясенні змен і дадаткаў у тэкст Канстытуцыі СССР.

Пытанне ўносяцца Рэдакцыйнай камісіі, выбранай Вярхоўным Советам СССР.

3. Зацверджанне Палажэння аб камісіі законадаўчых меркаванняў Савета Нацыянальнасцей.

Пытанне ўносяцца Камісіі законадаўчых меркаванняў Савета Нацыянальнасцей.

4. Зацверджанне Указаў Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР.

Пытанне ўносяцца Прэзідыумам Вярхоўнага Савета СССР. Совет Нацыянальнасцей паводле прапановы дэпутата Аухімовіча Н. Е. аднагалосна ўключае гэтыя пытанні ў парадак дня сесіі.

Совет Нацыянальнасцей прымае наступны парадак разгляду пытанняў: даклад аб Дзяржаўным бюджэце СССР на 1947 год заслухаць на сумесным паседжанні Савета Саюза і Савета Нацыянальнасцей, а садаклады бюджэтных камісій, абмеркаванне бюджэта і яго зацверджанне правесці ў пасадку па палатах; даклад Рэдакцыйнай камісіі аб унясенні змен і дадаткаў у тэкст Канстытуцыі СССР заслухаць на сумесным паседжанні Савета Саюза і Савета Нацыянальнасцей, а абмеркаванне даклада і прыняцце закона аб унясенні змен і дадаткаў у тэкст Канстытуцыі СССР правесці ў пасадку па палатах; абмеркаванне пытанняў — аб зацверджанні Палажэння аб Камісіі законадаўчых меркаванняў і аб зацверджанні Указаў Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР правесці ў пасадку па палатах.

На гэтым першае паседжанне Савета Нацыянальнасцей завяршаецца.

Аб паседжанні Савета Саюза 20 лютага 1947 года

20 лютага, а 4 гадзіне дня, у залі паседжанняў Вярхоўнага Савета СССР, у Крэmlі, адбылося адкрыццё трэцяй сесіі Савета Саюза.

Старшынстваючы — Старшыня Савета Саюза дэпутат Жданав А. А. дае слова Старшынні Мандатнай камісіі дэпутату Патолічаву Н. С. для даклада аб выніках правёркі поўнамоцтваў нанова выбраных дэпутатаў Савета Саюза па 6 выбарчых акругах, замест выбывшых.

Паводле прапановы дэпутата Тарасова П. С. Совет Саюза прымае наступную пастанову:

«Заслухаўшы даклад Мандатнай камісіі, Совет Саюза паставіў так:

Зацвердзіць даклад Мандатнай камісіі аб прызнанні правільнымі поўнамоцтваў дэпутатаў Савета Саюза, выбраных 9 лютага 1947 года па выбарчых акругах—Шчэрбакоўскай № 9, Бранскай № 99, Бежыцкай № 100, Сімферопальскай гарадской № 186, Кіеўскай-Кагановіцкай № 427 і 16 лютага 1947 года па Пярнускай выбарчай акрузе № 654».

Старшыня Савета Саюза дэпутат Жданав А. А. паведамляе, што на разгляд сесіі ўносяцца наступныя пытанні:

- 1. Зацверджанне Дзяржаўнага бюджэта СССР на 1947 год.
Пытанне ўносяцца Советам Міністраў СССР.
2. Аб унясенні змен і дадаткаў у тэкст Канстытуцыі СССР.
Пытанне ўносяцца Рэдакцыйнай камісіі, выбранай Вярхоўным Советам СССР.

3. Зацверджанне Палажэння аб Камісіі законадаўчых меркаванняў Савета Саюза.

Пытанне ўносяцца Камісіі законадаўчых меркаванняў Савета Саюза.

4. Зацверджанне Указаў Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР.

Пытанне ўносяцца Прэзідыумам Вярхоўнага Савета СССР. Совет Саюза паводле прапановы дэпутата Сердзюка З. Т. аднагалосна ўключае гэтыя пытанні ў парадак дня сесіі.

Совет Саюза паводле прапановы дэпутата Куліева Т. І. прымае наступны парадак разгляду пытанняў: даклад аб Дзяржаўным бюджэце СССР на 1947 год заслухаць на сумесным паседжанні Савета Нацыянальнасцей і Савета Саюза, а садаклады бюджэтных камісій, абмеркаванне бюджэта і яго зацверджанне правесці ў пасадку па палатах; даклад Рэдакцыйнай камісіі аб унясенні змен і дадаткаў у тэкст Канстытуцыі СССР заслухаць на сумесным паседжанні Савета Нацыянальнасцей і Савета Саюза, абмеркаванне даклада і прыняцце закона аб унясенні змен і дадаткаў у тэкст Канстытуцыі СССР правесці ў пасадку па палатах; абмеркаванне пытанняў аб зацверджанні Палажэння аб Камісіі законадаўчых меркаванняў і аб зацверджанні Указаў Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР правесці ў пасадку па палатах.

На гэтым першае паседжанне Савета Саюза завяршаецца.

Аб сумесным паседжанні Савета Саюза і Савета Нацыянальнасцей 20 лютага 1947 года

20 лютага, а 7 гадзіне вечара, у Крэmlі, у Вялікім Крэмлёўскім палацы адбылося сумеснае паседжанне Савета Саюза і Савета Нацыянальнасцей.

Старшынства — Старшыня Савета Нацыянальнасцей дэпутат В. В. Кузняцоў.

З дакладам аб Дзяржаўным бюджэце СССР на 1947 год выступіў міністр фінансаў СССР дэпутат Зверав А. Г.

Пасля даклада дэпутата Зверава А. Г. сумеснае паседжанне Савета Саюза і Савета Нацыянальнасцей завяршаецца.

НА СЕКЦЫІ ПРОЗЫ

15 лютага адбылося чарговае паседжанне секцыі прозы Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі. На секцыі былі абмеркаваны «Анталогія беларускай прозы», якая падрыхтавана да друку ў Ленінградскім выдавецтве, і «Анталогія беларускай прозы», якая будзе выдадзена на Украіне. У «Анталогіі», што выйде ў Ленінградскім выдавецтве, будзе прадстаўлена беларуская проза дакстрычэцкага і паслядстрычэцкага перыядаў.

У «Анталогіі» беларускай прозы на украінскай мове будуць уключаны лепшыя апавяданні савецкага перыядаў.

На секцыі быў абмеркаваны зборнік апавяданняў Ю. Рудзько, падрыхтаваны ім да друку. У абмеркаванні прынялі ўдзел І. Гурскі, А. Стахоўч, І. Грамовіч, Я. Брыль, У. Краўчанка, М. Лобан. Было адзначана, што Ю. Рудзько ўмеє цікава бу-

даваць сюжэт, мае сваеасаблівы падыход да матэрыялу. Аднак на некаторых апавяданнях ляжыць аднак кіжасці, сентымэнтальнасці і залішняй узабясцці стылю. Усе выступышы адзначылі, што найбольш цікавым з'яўляецца апавяданне «Пабрацімы» а цыкла «Пастоўская зямля».

Секцыя прозы вырашыла ракамендаваць зборнік апавяданняў Ю. Рудзько да друку.

Міністр Узброеных Сіл Савецкага Саюза— Генералісімус І. В. Сталін.

ВЯЛІКАЕ СВЯТА

23 лютага Савецкая краіна адзначае слаўную дату — 29 гадавіну з дня стварэння гераічнай Савецкай Арміі.

23 лютага 1918 года паводле дэкрэта, падпісанага Влалзімірам Ільічам Леніным, была створана першая ў свеце армія пераможнай сацыялістычнай рэвалюцыі — Чырвоная Армія. З таго часу вось ужо амаль 30 гадоў наша Савецкая Армія пад кіраўніцтвам партыі Леніна—Сталіна здабывае адну перамогу за другой, самааддана стаяць на варце міру і бяспекі сацыялістычнай краіны.

У першыя гады савецкай улады 14 інашаземных імперыялістычных краін наладзілі паход супроць маладой сацыялістычнай рэспублікі, але Чырвоная Армія—кошы ад касці, кроў ад крыві, дзедзіча савецкага народа адб'ла напад шматлікіх інтэрвентаў і іх стаўленікаў—белых генералаў, разграміла іх арміі і забеспечыла пераход краіны да мірнай стваральнай працы.

Гераічнай барацьбой Чырвоная Армія ў час грамадзянскай вайны кіравалі Ленін і Сталін. Яны арганізавалі і ўмацоўвалі Чырвоную Армію, пасылаў туды лепшых смяло большавіцкай партыі, кіравалі яе баявымі дзеяннямі. Пад кіраўніцтвам Леніна і Сталіна былі разбіты шматлікія ворагі, якія напалі на нашу краіну. Гады мірнай працы былі скарыстаны Чырвоная Армія для пераўзбраення, для баявога і палітычнага ўмацавання. Сталінскія палітодкі далі нашай Савецкай Арміі першакласнае ўзбраенне — самалёты, танкі, артылерыю. Пад кіраўніцтвам таварыша Сталіна былі выхаваны выдатныя кадры ваенна-авіяцыйнага, а сама Савецкая Армія ператворана ў першакласную армію ў свеце.

Вось чаму, калі гітлераўскія разбойнікі вераломна напалі на нашу краіну, Савецкая Армія сустрэла іх сакрушальным адпорам.

Вялікім з'яўляецца подвиг нашай гераічнай Савецкай Арміі ў Айтчыннай вайне 1941 — 1945 гадоў. Нашы салдаты, матросы, сяржанты, афіцэры, генералы, адміралы — уся Савецкая Армія, падтрыманая з тылу рабочым класам і калгасным слядзствам, пад мудрым вадзіцельствам свайго вялікага палкаводца Генералісімуса

Савецкага Саюза таварыша Сталіна, у барацьбе адлі на адлі з шматлікімі фашысцкімі зграямі, спачатку стрымала і абяскровіла ў абарончых баях нямецкую гітлераўскую армію, а потым сама перайшла ў наступленне і завяршыла Айтчынную вайну поўным разгромам нямецка-фашысцкіх захопнікаў, а за імі і японскіх імперыялістаў. Гэта магло стацца дзякуючы бязмежнай адданасці савецкіх людзей вялікай справе сацыялізма, вялікай савецкай Радзіме. Гэта магло стацца дзякуючы таму, што на чале нашых узброеных сіл стаяў мудры палкаводзец і правадір таварыш Сталін.

У кнізе «Іосіф Вісарыянавіч Сталін. Кароткая біяграфія» сказана: «Таварыш Сталін развіў далей перадавую савецкую вайсковую навуку. Таварыш Сталін распрацаваў палажэнне аб стала дзейных фактарах, якія вырашаюць лёс вайны, аб актыўнай абароне і законах контрнступлення і наступлення, аб узаемадзейні рэду войск і баявой тэхнікі ў сучасных умовах вайны, аб ролі вялікіх мас танкаў і артылерыі, як самым магутным рэду войск. На розных этапах вайны сталінскі геній знаходзіў правільныя рашэнні, якія цалкам улівалі асабліва абстаіны».

Перад усім светам таварыш Сталін выступіў як вялікі палкаводзец, які па-майстэрску сплучае палітычнае і гаспадарчае кіраўніцтва з кіраваннем вялікіх арміяў на палях бітваў.

Вобразы байцоў і камандзіраў перыядаў грамадзянскай вайны з вялікай сілай намалюваны ў такіх творах, як «Чапаеў» Д. Фурманова, «Ціхі Дон» М. Шалахава, «Разгром» А. Фадзеева, «Жалезная плынь» А. Серафімовіча, «Дума пра Апанаса» Э. Багрыцкага. У гэтых творах паказаны вобразы людзей з народа, вобразы большавікоў—важкоў мас, якія без хістанняў ішлі на смротную барацьбу з нязмыўнымі гістарычнай арміяі класамі і іх арміямі, камі. Грамадзянскай вайне, партызанскаму руху супроць нямецкіх імперыялістаў і беларускай прысвечаны рад моцных твораў і ў беларускай савецкай літаратуры. Сюды належыць апавесць «Дрыгва» Якуба Колас.

са пра легендарнага дэда Талаша і п'еса «Партызаны» Кандрата Крапівы, а таксама творы Міхася Лынькова «Міколка-паравоз», Пётруса Броўкі «Праз горы і стэп» і п'еса Пятро Глебкі «Над Бярэзай-ракой». Апошні твор мае асабліва вялікае значэнне для нашай літаратуры, бо ў ім намалюваны вобраз Сяргея Орджанікідзе—аднаго з слаўных сталінскіх палкаводцаў, які па даручэнню таварыша Сталіна арганізаваў беларускі народ і Чырвоную Армію на бязлітасны разгром беларускай і выганне іх з тэрыторыі Беларусі.

У Вялікую Айтчынную вайну наш савецкі народ пад кіраўніцтвам партыі Леніна — Сталіна ўзняўся як адлі чалавек на барацьбу з крывавамі фашысцкімі зверамі. Савецкія людзі тварылі подзвігі, роўных якім не ведала ўся шматгадовая гісторыя чалавечтва. Беларускі народ стаяў у першых родах за свабоду і незалежнасць савецкай Радзімы. Каля мільёна беларусоў змагалася ў родах Савецкай Арміі, 300-тысячная партызанская армія лаяічыла ў тыле нямецка-фашысцкіх захопнікаў, знішчаючы жыўную сілу ворага, спучоцы яго камунікацыі, пускаючы пад адкос цяжкія з узбраеннем.

Вось гэтая тытанічная барацьба нашага савецкага народа не знайшла яшчэ вартага адлюстравання ў савецкай літаратуры, у тым ліку і беларускай. Мы мзем толькі «Рускія людзей» К. Сіманова, «Фронт» Карнейчука, «Сцяг брыгады» А. Куляшова ды некаторыя іншыя творы. А між тым падзеі Вялікай Айтчыннай вайны доўгія дзесяцігоддзі будуць хваляваць не толькі прапоўны нашай краіны, але і прагрэсіўныя розумы ўсяго свету.

Подзвігі Савецкай Арміі — невычэрпная тэма для нашых мастроў. Яна чакае яшчэ свайго вырашэння ў выдатных творах літаратуры, тэатральнага, музычнага і кіномастацтва.

Няхай жыць 29 гадавіна слаўнай Савецкай Арміі!

Няхай жыць наш Савецкі народ, народ-пераможца!

Няхай жыць вялікі палкаводзец, Генералісімус Савецкага Саюза таварыш Сталін!

Сталін—наш сцяг пераможны

Урачыста і радасна сустракае савецкі народ вялікае сябра — 29 гадавіну Савецкай Арміі і Ваенна-Марскога флота.

Сувесна-гістарычная перамога, адабыта Савецкай Арміяй у вайне супроць фашысцкіх захопнікаў, — гэта трыумф большыцкай партыі і савецкага ладу.

Вялікая Айчынная вайна прадэманстравала магутнасць Узброеных сіл сацыялістычнай Радзімы. Высокае майстэрства воінаў і палкаводцаў Савецкай Арміі, іх бязмежны гераізм і адданасць справе Леніна — Сталіна асабліва моцна праявіліся ў дні вялікага змагання.

«У вайне з фашысцкімі захопнікамі, — пісаў таварыш Сталін, — Чырвоная Армія аказалася на вышэйшым ступені заваявання, паказала сабе верным і надзейным абаронцам і тэраў савецкай дзяржавы. Нашы байцы, афіцеры і генералы апраўдалі довер народа і з часцю выканалі свой абавязак перад Радзімай. Савецкія людзі наважна пераказалі, што яны смела могуць абараняць на Чырвоную Армію. Усе народы нашай краіны па праву ганарыцца сваёй арміяй, яе перамогамі і шануюць свяшчэнную памяць герояў, паўных смерцю харобрых у баях за Айчыну».

Перамогі Савецкай Арміі над нямецка-фашысцкімі захопнікамі і японскімі імперыялістамі паказалі ўсім свету найвялікшую мудрасць і веліч палкаводца геналя таварыша Сталіна. «Гэта наша шчасце, — таварыш таварыш Молатаў, — што ў цяжкай гадзі вайны Чырвоную Армію і савецкі народ веў наперад мужна і выпрабаваны правадыр Савецкага Саюза — вялікі Сталін».

У цяжкай годзе народнага гора Ты быў нашай верай і нашай апорай, Душою і сэрцам былі мы з табой І чулі твой голас, што клікаў у бой. Герой, што кроў у баях прайваў, На подзвіг ідучы цябе ўспамінаў, І тыя, што мужа галовы зламалі, У сэрцы твоем вобраз да скону навілі. І маі старая, ідучы на мукі, К табе ўзімала пакутныя рукі. Мы верылі, зналі — у роднай Маскве Наш друг, правадыр наш любімы кыве, Ён можа аб нашай пакутнай краіне,

Ён нас у страшнай бядзе не пакіне, — лісаў беларускі народ у лісце, авяртаючыся са словамі сардэчнай удзячнасці да свайго роднага правадыра.

З імем вялікага Сталіна непарушна звязаны ўвесь той гераічны шлях, які прайшла Савецкая Армія ад першых дзён грамадзянскай вайны да бліскучых перамог у барацьбе супроць фашысцкай навалы. На гэтым слаўным шляху шмат дат і падзей, якія назаўсёды ўпісаны залатымі літарамі ў летапіс гістарычных адабыткаў нашлага народа. Сталін даў шчасце ўсім народам нашай Радзімы, у тым ліку і беларускаму народу. Дзякуючы Сталіну і спатранай ім непераможнай Савецкай Арміі ўсе чалавечыя ўбачыла Беларусь вольнай і шчаслівай дзяржавай. Дзякуючы яго мудраму кіраўніцтву за гадзі Савецкай улады непазнавальна змяніўся вобраз нашай краіны, выраслі яе навукі, культура і мастацтва. Вялікі рускі народ, Савецкая Армія і Сталін дапамагалі беларускаму народу знішчыць чорную фашысцкую навалу. Вось чаму так радасна і урачыста ўшаноўвае свята сваёй роднай Арміі наш беларускі народ.

Вось чаму яго лепшыя песняры самі хвалючыя думы і пачуцці аддаюць таму, хто з'яўдаў беларускі народ, загартаваў яго сілы, навучыў быць непахісным у барацьбе. Я. Купала вуснамі свайго народа таварыш аб правадыру:

Жыві і красуйся нам вечныя веці,
Як вечна пльывуць жыватворныя рэкі!
З табою дабрам у нас поўныя засеці,
З табою не страшны для нас небеспекі, —
Жыві і красуйся нам вечныя веці!

У пазме Я. Коласа «Адплата» даецца адказ на пытанне — адкуль бралася тая вера ў перамогу, што не давала народу ў гадзіну суровага выпрабавання адчуваць сябе адзінока і пакінутым:

З-за лініі фронту, аддалёку
З-пад вежы Крэмульскай
На нас глядзіць Сталіна вока
З прыязню бацькоўскай.

Вядомы яму дасканалы
Наш боль і пакуты,
І сілы кладзе ён намала
Для светлай мінуты.

Вера ў свайго правадыра, у яго нястомныя клопаты аб людзях акрыляла беларускі народ.

У пазме А. Кулішова «Васіль Баранаў» паказваецца, як у апошнія хвіліны жыцця бялітасна закатаванаму японскімі самураямі пагранічніку-чырвонаармейцу здаецца, што ён не адзінокі ў вярхоўным палоне, што нібы «праз мяцёл ад самай Масквы, ад Крэмуля» прыходзіць правадыр і выносіць яго на прасторы «роднай зямлі, да жыцця».

З такой-жа цеплынёй малюецца вобраз правадыра і любоў да яго савецкіх людзей і ў пазме П. Глебкі «Мужнасць».

Прыклады таго, як глыбока ўвайшоў вобраз любімага Сталіна ў беларускую літаратуру, можна пампажаць і пампажаць. Праста і веліч вобраза правадыра, які заўсёды прысутнічае ў свядомасці кожнага савецкага чалавека, з выключнай праўдзівасцю раскрыты ў лірычных творах Танка, Кулішова, Броўкі, Панчанкі і многіх іншых паэтаў.

Сталін у творах беларускіх пісьменнікаў паўстае як генай, які ўвасобіў мудрасць усіх стагоддзяў. Беларускія пісьменнікі малююць вобраз Сталіна такім, якім ён уяўляецца беларускаму народу, якім яго ведаюць і любяць усе змагары супроць чорных сіл реакцыі. Для перадачы вобраза Сталіна і тых пачуццяў, якія выклікае яго імя ў сэрцах мільянаў, беларускія пісьменнікі карыстаюцца вобразамі і фарбамі, шчодрна перасмыванымі ў народных песнях, легендах.

З імем вялікага Сталіна, пад яго кіраўніцтвам беларускі народ ідзе да новых і новых перамог.

Сягоння ўсе правярылі ў агні мы: Стальную зброю, дружбу і сілагі. Ты будзеш жыць, квітнець, мая радзіма! Дарма груган над хмарамі сівымі Вядзе свае смяротныя кругі.

Няма штыкоў, якія-б нас скрышылі,
І смя, якія-б зашлілі дзеяі,
Што, разгарнуўшы сталінскія крылы,
Да славы неўміручай нас вядзе.

(М. Танк).

Уа. АГІЕВІЧ.

Вобраз К. Я. Варашылава ў выяўленчым мастацтве Беларусі

І. В. Сталін і К. Я. Варашылаў. Інкрустацыя на дрэву Н. А. Шудрыка (Пінск, 1940 г.). Фотарэпрадукцыя Г. Бугаенкі.

Вобраз маршала Варашылава, выдатнага народнага палкаводца, аднаго з арганізатараў Савецкай Арміі, вернага палпечніка вялікага Сталіна, неаднаразова натхняў мастакоў БССР і майстроў беларускай народнай творчасці.

Маршалу Кліменту Яфрэмавічу Варашылаву прысвечана ў беларускім выяўленчым мастацтве вялікая колькасць твораў у жывапісе, графіцы, скульптуры і дапаможным мастацтвах.

Самымі папулярнымі тэмамі з'яўляюцца: Варашылаў — кіраўнік і ўдзельнік баёў за вызваленне Беларусі ад белалаякаў, ўдзел К. Я. Варашылава ў манеўрах войск Беларускай вайскавай акругі, К. Я. Варашылаў — дэпутат Беларускага народа, Варашылаў — верны палпечнік вялікага Сталіна. Гэтыя тэмы з'явіліся яркім адлюстраваннем дум і надзей беларускага народа, які і песні склаў аб любімым палкаводцы і ў сваіх легендах аб ім гаворыць.

Цяжкое было становішча беларускага народа вясной 1920 года. Чацка тэрторыі Беларусі была захопленая панскай Польшчай. Беларускае інтэрвенты аднавілі старыя парадкі, пасадзілі на шыі беларускага народа абшарніка і капіталіста, якія адзекваліся над рабочымі і сялянамі, аднавілі прыватную ўласнасць.

На дапамогу беларускаму народу прыйшоў вялікі рускі народ. На фронт была кінута Першая конная армія, на чале якой стаялі члены Рэвваенсавета т. т. Варашылаў, Будзёны, Шчадэнка. З чэрвеня 1920 года таварыш Сталін даў загад Першай коннай арміі правяць фронт. 5-га чэрвеня гэтая дырэктыва была выканана, Конная армія прарвала фронт, Чырвоная Армія пайшла ў наступ на паўднёва-заходнім (Украіна) і на заходнім (Беларусь) франтах.

Гэты гістарычны момант у Беларусі, у якім самы актыўны ўдзел браў непасрэдна Варашылаў, адлюстраваны ў радзе мастацкіх работ.

Малды таленавіты мастак Ш. Пікус (загінуў у час нямецкай акупацыі) прысвячае ўдзелу Варашылава ў разгроме белалаякаў вялікае палатно: «К. Я. Варашылаў, С. М.

Будзёны на паўднёва-заходнім фронце» (1940 г.).

Гэты момант адлюстраваны ў кіслаграфіі (граюра на дрэве) графіка І. Гембіцкага (Мінск), які прадстаўлены на выстаўцы «Ленін і Сталін — арганізатары БССР» (1940 год) цэлай серыяй граюра пад назвай «Разгром беларускіх акупантаў».

Асабліва поспехам карысталася экспанаваная на той самай выстаўцы вялікая скульптурная група «Рэвваенсавет Першай коннай і баю», выкананая ў гіпсе — работа заслужанага дзеяча мастацтва БССР А. Глебава. У гэтай скульптуры з вялікай мастацкай выразнасцю зобразаны гістарычны момант, калі таварыш Варашылаў, Будзёны, Шчадэнка вядуць чырвоную кавалерыю ў атаку.

К. Я. Варашылаў неаднаразова наведваў Беларусь, прымаючы ўдзел у манеўрах войск Беларускай вайскавай акругі. Асабліва памятна вялікі манеўр 1936 года, які праводзіўся пад непасрэдным кіраўніцтвам тав. Варашылава. Запамінаецца дзень 9 лістапада 1936 года. Таварыш Варашылаў, абкружаны вайсковымі дэлегацыямі Англіі, Францыі, Чэхаславакіі і інш. замежных дзяржаў, асабіста кіруе высадкай вялікага паветранага дэсанта ў час манеўраў. Гэты момант, які здзіўляў прадстаўнікоў замежных дзяржаў надзвычайным маштабам і арганізаванасцю дэсанта, паслужыў тэмай для рада работ беларускіх мастакоў.

Вышывальніцтва Мінскага раёна, аб'яднаная ў прамісловыя арцелі, выканалі на гэтую тэму вялікі вышываны габелен у беларускім стылі — «Высадка дэсанта на манеўрах Беларускай вайскавай акругі». Гэты габелен карыстаўся вялікім поспехам у Маскве і адзіны яго неаднаразова друкаваўся на старонках нашых газет.

У цікавых работах (разьба на дрэву) майстра народнага мастацтва Беларусі М. Івінскага (Гомель) таксама паказаны гэты момант. Прадстаўлена ў 1940 годзе на выстаўцы Беларускага мастацтва ў Маскве яго работа «К. Я. Варашылаў на манеўрах» (1937 г.) звярнула на сябе ўсеагульную ўвагу.

Удзелу К. Я. Варашылава ў манеўрах

прысвечана таксама скульптура С. Селіханава, зробленая ў гіпсе.

Гэты момант таксама паслужыў зместам мастэрскай выкананага фрыза работы заслужанага дзеяча мастацтва БССР І. Ахрэмчыка. Фрыз змяшчаўся ў цэнтральнай залі сельскагаспадарчай выстаўкі ў Маскве.

Абравіне К. Я. Варашылава дэпутатам Беларускага народа ў 1937 годзе натхняла майстроў Беларускага выяўленчага мастацтва на стварэнне новых мастацкіх палочен. 7-га снежня 1937 года тав. Варашылаў выступаў у Мінску на 120-тысячным мітынгу выбарчыкаў Мінскай гарадской выбарчай акругі, што адбываўся на стадыёне «Дынама».

А. Волкаў бярэ гэты момант тэмай для свайго вялікай карціны «Клімент Яфрэмавіч Варашылаў — дэпутат Беларускага народа ў Вярхоўны Совет СССР» (1940 г.). Гэтая карціна надзвычай удала выяўляе той вялікі ўдзел, з якім беларускі народ сустракаў свайго дэпутата.

Асабліва шмат і уважліва працаваў над партрэтам К. Я. Варашылава старэйшы беларускі мастак, заслужаны дзеяча мастацтва БССР Я. Кругер (1868—1940 г. г.).

Рад бліскуча выкананых ім партрэтаў маршала Варашылава заўсёды здзіўляў дасканаласцю рысуна, дакладнасцю адлюстравання характэрных, выразных рысаў выдатнага палкаводца нашага часу. Асабліва цікавае ўяўляе яго цудоўная пастэль «К. Я. Варашылаў — дэпутат Беларускага народа».

У Палацы піонэраў г. Мінска быў выдатна зроблены скульптурам Будзёным і Сталінам таварыш Варашылаў.

Манументальны бюст Варашылава работы скульптара С. Смурло быў экспанаваны на Усебеларускай выстаўцы «Ленін і Сталін — арганізатары БССР».

У народным уяўленні вобраз маршала Варашылава неадрыўна звязаны з камуністычнай партыяй, з яе Цэнтральным Камітэтам, з правадырам і настаўнікам народаў Савецкага Саюза вялікім Сталіным.

Майстра Беларускага разьбярства Н. Шудрык прысвячае гэтай тэме цудоўную інкрустацыю «Сталін і Варашылаў» (1940 г.). Выкананая на дрэве інкрустацыя з'явілася прадметам усеагульнага захаплення на выстаўцы Беларускага выяўленчага мастацтва ў Маскве (1940 г.).

Работнік Мінскай прамісловай вышывальнай арцелі т. Каган добра выканаў цікавае пано «Сталін і Варашылаў у Крэмулі» (машынная вышыўка), якое экспанавалася на мастацкай выстаўцы «Ленін і Сталін — арганізатары БССР».

У Мінскім палацы піонэраў звяртала на сябе ўсеагульную ўвагу бліскуча зробленае аплікацыйнае пано «Варашылаў на капі» (1940 г.), работы выхаванцаў Рэчыцкага дзіцячага дома.

У цэнтры барельефа «Людзі нашай краіны», што знаходзіцца ў залі пасаджаных Дома Урада БССР, майстэрска зробленае фігура таварыша Варашылава, змешчаная побач з фігурамі таварышоў Сталіна і Молатава. Кампазіцыя гэтага барельефа распрацавана і выканана пад кіраўніцтвам заслужанага дзеяча мастацтва БССР А. Бембеля.

Усе гэтыя творы беларускага выяўленчага мастацтва, прысвечаныя любімому палкаводцу і маршалу К. Я. Варашылаву, вызначаюцца высокай мастацкай праўдзівасцю. Яны з'яўляюцца яркім сведчаннем той вялікай любові, з якой беларускі народ ставіцца да свайго абранніка.

А. ПАЛЕС.

НОВЫЯ ПАСТАНОЎКІ АБ САВЕЦКАЙ АРМІІ І АЙЧЫННАЙ ВАЙНЕ

Рэпертуары тэатраў аэрозных рэспублік папаўняюцца новымі спектаклямі, якія паказваюць гераічныя справы савецкіх людзей і ў радах Савецкай Арміі і ў партызанскіх атрадах.

Цэнтральны тэатр Савецкай Арміі 23 лютага ставіць п'есу Б. Лаўрэнэва «За тых, хто ў моры». Апрача гэтага, тэатр рыхтуе да пастаноўкі новай сучаснай п'есы: М. Алігер «Зары насустрач», П. Варшгера «Людзі з чыстым сумленнем», Л. Дамітрава «Генерал Ватуцін» (пераклад з украінскай мовы) і В. Панавай «Ваеннапапалонны».

Маскоўскі Акадэмічны тэатр імя М. Горкага паказаў глядачу прэм'еру п'есы Б. Чырскова «Пераможцы». П'еса «Пера-

можцы» пастаўлена таксама і на сцэне Кіеўскага тэатра імя І. Франка.

Многія армянскія гарадскія тэатры прынялі да пастаноўкі п'есу А. Гулакяна «Ярасць». П'еса паказвае ўдзел моладзі ў Вялікай Айчынай вайне.

Аб партызанскім руху літоўскага народа ў дні нямецкай акупацыі расказвае п'еса Мацкоўска «Браты», якую ў тэатры чытае паставіць Каўнаска тэатр.

Над пастаноўкай п'есы І. Марцынявічуса «Кавалон» працуе Вільнюска тэатр драмы. П'еса прысвечана паказу гераічнага шляху Чырвонасяняжнай Літоўскай дывізіі.

Талінскі тэатр «Эстонія» рыхтуе прэм'еру п'есы А. Хінта «Шхуна рыбакоў», якая расказвае аб вялікай дапамозе эстонскага народа чэцям Савецкай Арміі ў дні

вызвалення Прыбалтыкі. Рэзэтціні над гэтай п'есай ідуць таксама і ў Тэатры драмы «Ванемуйне».

Спектакль «Маладая Гвардыя» па аднаіменнаму раману А. Фадзеева паставіў Маскоўскі тэатр драмы. Інсцэніроўка і пастаноўка — Н. Ахлопкіна, супастаноўшчык — Е. Страдомская, мастак — В. Рындзіна.

Паказу партызанскага руху на Кубачі прысвечана п'еса А. Андрэева і Е. Свабодзіна «Вялікія сэрцы». Прэм'еру гэтай п'есы выпускае Крэснадарскі краевы драматычны тэатр імя М. Горкага.

П'есу Б. Лаўрэнэва «За тых, хто ў моры» паказваў глядачу Беларускі Дзяржаўны драматычны тэатр імя Янкі Купалы і Ташкенцкі Акадэмічны тэатр драмы імя Хамза.

Да дзесяцігоддзя з дня смерці

СВЕТЛЫ ВОБРАЗ ОРДЖАΝІКІДЗЕ ЖЫВЕ У НАРОДЗЕ

Прадстаўнікі Ленінска-Сталінскай гвардыі прафесійных рэвалюцыянераў — гэта людзі адменнага складу, людзі надзвычайных духоўных і маральных якасцяў. Іх цяжкі шлях, які непарушна звязаны з найвялікшым напружаннем сіл, няўхільна вядзе да перамогі.

Адным з такіх прадстаўнікоў Ленінска-Сталінскай гвардыі з'яўляецца Сяргей Орджанікідзе, любімец усяго савецкага народа. Памяць аб ім жыве і доўга будзе жыць у сэрцах працоўных людзей. Орджанікідзе нарадзіўся ў 1886 годзе ў Грузіі. Імя Сяргея, якім называлі яго ў дзяцінстве родныя і блізкія людзі, стала пазней яго партыйнай клічкай і імем шырока папулярным і любімым народнымі масамі.

Светапогляд Сяргея Орджанікідзе фармаваўся ва ўмовах разгортвання на Каўказе актыўнай рэвалюцыянай дзейнасці большыцкай. У той час пачала выходзіць у свет газета «Брэдзла» («Барыцтва»), заснаваная Сталіным і Ладом Кецавелем.

У фельдчарскай школе Орджанікідзе робіцца ўдзельнікам вучнёўскага нелегальнага гуртка, а ў 1903 г. — ён ужо член РСДРП. Малады большыцкі з'яўляецца палымым агітатарам і прапагандыстам марксісцкіх ідэй. Дзейнічаючы ў суровым падполлі, ён не раз пазнае жорсткае рэпрэсіі царскага ўрада. Праз усе жыццё Орджанікідзе праходзіць доўгім ланцюгом царскіх турэм: Тыфліскай, Сухумскай і Бакінскай, Шісельбургскай — крэпасць, якую цяжка выйсці.

Вярнуўшыся з высылкі ў той момант, калі было скінута самаўладства, Орджанікідзе ўваходзіць у Петраградскі Камітэт большыцкай арганізацыі і яго Выканаўчую Камісію. На шостым з'ездзе нашай партыі, у падрыхтоўцы якога ён прыняў актыўны

ўдзел, Орджанікідзе паслядоўна абараняе прынцыпы ленызма ад агентаў буржуазна-Троцкага, Каменева і Рыкава, меншавікоў і эсэраў. Ён выступае ў якасці дакладчыка на пытанні аб ухваленні Леніна ад з'яду на суд контррэвалюцыйнага Часовага Урада, рашуча і ўмела праводзіць усе ўказаныя таварыша Сталіна.

У гадзі грамадзянскай вайны Сяргей Орджанікідзе з'яўляецца адным з буйнейшых ваенных кіраўнікоў, выконвае самыя адказныя заданні нашай партыі. У якасці члена Рэвваенсавета XIV і XVI армій ён уносіць свой каштоўны ўклад у справу ажыццяўлення Сталінскага стратэгічнага плана па разгрому ўзброеных сіл контррэвалюцый.

З пачаткам аднаўлення перыяда партыя дэручае Орджанікідзе буйнейшы дзяржаўны пасады. З 1926 г. — ён нарком РСІ, у 1930 г. прызначваецца на пасаду старшыні ВСНГ, а з 1932 г. і да самай смерці Орджанікідзе ўзначальвае Народны Камісарыят Цяжкай прамісловасці. Сваёй працай, якая патрабавала выключнай энэргіі і напружання ўсіх сіл, ён забяспечыў выкананне грандыёзнай сталінскай праграмы індустрыялізацыі — важнейшай умовы сацыялістычнага пераўтварэння нашай краіны. Орджанікідзе быў палымым большыцкім ленызмам, буйнейшым дзяржаўным дзеячом, таленавітым арганізатарам і кіраўніком Савецкай Арміі. Удзельнік трох рэвалюцый, ён прайшоў бліскучы баявы шлях змагаря за светлую будучыню.

Бязмежная адданасць вялікай партыі Леніна — Сталіна, высокая ідэйная прымысловасць і непахінасць у Орджанікідзе сплудзіліся з выдатнымі асабістымі якасцямі чалавека. У вышэйшай меры патрабавальны да сябе, ён быў надзвычай сціплым і

простым з людзьмі, выказваў чуласць да іх, патрэб, уяўляў сабой прыклад шчырасці і праўдзівасці. Гэтым памятоўць яго бліжэйшыя сябры і знаёмыя, гэтым захаваўся яго вобраз у памяці савецкага народа.

Выдатную ролю адіраў Сяргей Орджанікідзе ў вызваленні Беларусі ад чорных згрой ворагаў савецкай улады ў час грамадзянскай вайны.

Адлюстраваныя пачуцці свайго народа, беларускія пісьменнікі натхнёна ўспраўляюць

імя Сяргея Орджанікідзе ў сваіх мастацкіх творах.

У 1938 годзе Э. Самуйлёнак напісаў раман «Будучыня», у якім малюецца доўгі і цяжкі, але слаўны і пераможны шлях барацьбы лепшых сыноў грузінскага народа за свай шчасце. Іскры, жугіты Сталінам і яго палпечнікамі, тут разгарэліся ў вялікае полымя усенароднага руху за перамогу большыцкай праўды. Рух гэты дашоў і да глухой Калхідзі, да нізінных сёлаў Мінгрэлі, запаліўшы сэрцы працоўных ідэй

вызвалення з-пад адвечнага прыгнёту эксплуатаатараў.

Народныя масы пад кіраўніцтвам партыі большыцкай скінулі з сябе ярмо буржуазіі і памешчыкаў, затым рашуча развіліся ў контррэвалюцыйным меншавіцкім урадам. У гэтай барацьбе вялікае значэнне меў асабісты ўдзел Орджанікідзе, як прадстаўніка ЦК партыі.

Падзеі разгортваюцца з вялікай хуткасцю і дасягаюць высокага драматызму. Услед за Азербайджанам сцяг савецкай улады ўзімае Арменія. Але ў Грузіі пакуль што ўтрымліваюцца меншавікі. Яны ўпятайку падрыхтоўваюць умовы для таго, каб развіліцца з савецкай уладай на Каўказе і з гэтай мэтай авяртаюцца за дапамогай да войск Антанты. Не жадаючы пранукаць эшалоны з харчаваннем для Арменіі, яны спадзюцца задушыць там савецкую ўладу кастэляў рукоў голдаў.

Але ўсе іх разлікі аказваюцца дарэчнымі. У Грузіі ўзнікаецца паўстанне, якім кіруюць большыкі. На дапамогу паўстаўшаму народу ідуць сілы Чырвонай Арміі. Разбураннем Пойлінскага маста меншавіцкае камандванне думае затрымаць іх, не даць магчымасці злучыцца з паўстаўшымі. У гэты час і прыязджае з Бяку С. Орджанікідзе, каб узначаліць кіраўніцтва аперацыямі. Вестка аб гэтым аблятае чырвонымі войскамі, усяляючы ў іх упэўненасць у блізкай перамоце.

Э. Самуйлёнак, захоўваючы гістарычную праўду, выразае малое гэты эпізод. Ён дасягае вялікай рэальнасці ў перадачы жывага вобраза Орджанікідзе. Падзеі і ўражанні падаюцца праз успрыманне іх інжынерам Гогіберыдзе, які дапамагае большыцкім. Вось ён бачыць перад сабой самога Орджанікідзе. Інжынер, якога Сяргей прыняў ветліва, мае магчымасць паблізу добра разглядаць рысы гэтага выдатнага чалавека. Ён заўважае, як Орджанікідзе сэртам усміхнуўся вельмі весела. У кутках лабчы адзначыліся маршчыні, і ад гэтага ягонныя вочы сталі надзвычай добрымі. У сваім творы пісьменнік выказаў добрае веданне характараў Орджанікідзе, здолее адлюстраванне ў ежы, але яркіх штыках

яго смеласць у баях, асабістую адвагу. Сваім прыкладам Орджанікідзе натхняе чырвонаармейцаў на самаадданыя подзвігі.

— Сяргей, Сяргей Орджанікідзе! — праносіць ў іх ланцугах, і гэтыя словы робяць надзвычайна моцнае ўздзеянне на ўсіх, як мужны заклік да перамогі, і спраўды, апісаная аперацыя, які і многія іншыя аперацыі, узначаленыя Сяргеем, закончылася перамогай рэвалюцыйнай зброі.

Важная падзея грамадзянскай вайны на Беларусі, у якіх непасрэдным кіраўніцтва ажыццяўляў С

Да дню Совецкай Арміі

Да 29-га гадавіны Совецкай Арміі чы падпрямствах і ва ўстановах рэспублікі будуць праведзены даклады і гутаркі на тэмы: «Совецкія Узброеныя сілы», «Гэтыя шляхы Совецкай Арміі», «Ленін і Сталін — арганізатары і натхніцелі нашых перамог», «Вытокі сілы Совецкай Арміі», «Сталінградская бітва», «Совецкая Армія — армія вызваленніца», «Совецкі Савоз і яго Узброеныя сілы на вярце Інтэрнацыянальнага ўраду» і другія.

У бібліятэках, клубах, Домах культуры арганізуюцца выставкі, фота-вітрыны, а таксама наладжваюцца сустрэчы з героямі Алічыннай вайны.

Піські абласны драматычны тэатр імя Я. Купалы 16 лютага пакажа спектакль «Платон Крэчат». 23 лютага будзе паказаны спектакль «Расквінулася мора шырока». Апроч гэтага, канцэртная бригада тэатра дае тры канцэрты.

Плакат работы мастака Б. Мухіна, выпушчаны выдавецтвам «Мастацтва». Фотарэпрадукцыя Г. Шырокава.

Спектакль пра нашу перамогу

(Прэм'ера ў Дзяржаўным Рускім драматычным тэатры БССР)

Лаўрэат Сталінскай прэміі, драматург В. Салаўёў, напісаў п'есу «Дарога перамогі», зрабіў спробу адрэдаваць на сцэне савецкіх тэатраў традыцыйна рэвалюцыйна-рамантычны п'ес тыпу «Аптымістычная трагедыя» В. Вішнеўскага, «Бронедзякі 14—69» В. Іванова, традыцыйна, якая, на жаль, за апошнія гады амаль знікла. І хця п'еса «Дарога перамогі» далёка не беззаганная, усё-ж яна пакіне пэўны след у нашым тэатры.

Салаўёў меў на мэце намаляваць у эпічным плане карціны з часу Вялікай Алічыннай вайны. Асноўнае імкненне аўтара — паказаць шлях перамогі, раскрыць «скарэты» сілы і магчымасці савецкага народа. У гэтым сэнсе аўтару шмат што ўдалося. Але вялікі недахоп п'есы В. Салаўёва заключаецца ў тым, што ён не здолеў у досць пераканаўчай і праўдзівай мастацкай форме да канца выявіць значнасць і высокую ідэйную імя. Яму нехапіла майстэрства і сіл спірацца з той велізарнай задачай, якую ён паставіў перад сабой. І таму ў п'есе, побач з сапраўды ўдалымі па ўсім адносінах сцэнамі, ёсць вымада месцаў мастацкіх слабых, надуманых, а часам і фальшывых.

Імкнучыся да выканання задач, паставіўшы перад савецкім тэатрам у справе паказу нашай сучаснасці, Дзяржаўны рускі драматычны тэатр БССР спыніў свой выбар на п'есе «Дарога перамогі». Тэатр, разумеючы слабыя бакі п'есы, зрабіў усё магчымае для паляпшэння яе. І трэба сказаць, што работа яго была не марнай.

Спектакль (рэжысёр А. Данац) з'явіўся значна вышэйшым, паводле якасці, чым сама п'еса.

Спектакль вырашаны ў рамантычным плане. Гэта — адна правільнае вырашэнне такой п'есы, як «Дарога перамогі», напісанай вяршмай надзеленай пафасам, п'есы, у якой амаль адсутнічае бытавая характарыстыка.

Гэта рамантычнае вырашэнне мы адчуваем не толькі ў імкненні актораў выявіць моцныя пачуцці і вялікія думкі, але і ў «паветлівым» яркім знешнім афармленні спектакля, якое ўражае гледача (мастак М. Гаф).

Удала напісаная музыка (кампазітар І. Тейтэльбаум), разлічана на ўзмацненне

драматычных і гераічных сцен спектакля. Яна яшчэ больш падкрэслівае незвычайнасць падзей.

Да пачатку трэцяга акта дзеянне спектакля разгортваецца без асаблівага напружання, і толькі з трэцяга акта, пачынаючы ад сцэны допыту палкоўнікам нямецкай разведкі Шмідтгофам палоннага Арсенія, яна ўскладняецца.

Сцэна допыту зрабілася цэнтральнай у спектаклі. І гэта правільна. Імяна ў гэтай сцэне найбольш ярка раскрываецца «скарэты» нашай перамогі, г. зн. гадоўная тэма спектакля.

У гэтай сцэне адбываецца паядынак паміж Шмідтгофам і Арсеніем. Шмідтгоф (арт. Армянскі) паказаны як закарэлены чалавеканавісік, які вышэй за ўсё ставіць сваё звырненне «я». І чым больш пераканава ён даводзіць свае ідэі, тым больш дробным і агідным выглядае сам. З вялікай сілай і палыміясаю адказвае яму Арсеній (арт. Е. Карнаухаў). Арсеній вырастае ў самаадданнага змагара, які да апошняга верыць у праўду сваёй справы. І адчуваеш, што за ім стаіць незлічона грамада савецкіх людзей, якія думаюць таксама, як і ён, і якія ў што-б там ні стала разаб'юць ворага.

Заўважым тут, што гэтая сцэна значна выйграе, калі спрэчка будзе вядзецца не так адцягнута і абстрактна. Тым больш, што Шмідтгоф выклікаў Арсенія на допыт не для таго, каб проста паспрачацца, а каб даацэна пра дзень, час і месца наступу пад Сталінградом.

Адзначым тут таксама, што сур'ёзным недахопам спектакля з'яўляецца такая паводна асобных карцін, пры якой большасць моцных сцен адбываецца ў глыбіні п'ялюці, аддалена ад гледача, а месца дзеяння замкнута ў невялікіх, цесных, перагружаны абстаноўка павільёны.

Пасля сцэны допыту асноўная тэма спектакля, тэма перамогі значна вырастае, развіваецца аж да фінала.

Рэжысёр раскрывае гэтую тэму не толькі праз вобраз Арсенія, але і праз цэлую групу савецкіх людзей на фронце і ў тыле, групу, прадстаўленую адынай сям'ёй.

Але вось ярка тэма тылу з'яўляецца ў спектаклі самым слабым месцам. Асноўная

прычына гэтага захавана ў самой п'есе. Цэнтральная фігура з групы людзей тыла — інжынер Сміроў. Але яму зусім не даецца магчымасці дзейнічаць. Аўтар нават не дае яму ніводнай самастойнай сцэны. Сміроў толькі падтрымвае астатнім. Такім ён, натуральна, застаецца і ў спектаклі (актор Е. Батурын). Да таго-ж трэба адзначыць, што рэжысёр і актор пайшлі на памылковай лініі ў трактовцы вобраза Смірова і таму, замест паважанага і аўтарытэтнага савецкага інтэлігента, атрымаўся нейкі старомодны, крыху дзівак, крыху разгалублены вучоным, даўно знаёмы нам з таннай драматургіі.

Патрабуюць дапрацоўкі сцэна з рабочымі на лініі надання ёй большай значнасці, а ў сцэны адступлення і бою, неабходна ўнесці больш напружання, атмасферы вайны. Там і асноўная тэма спектакля вырастае.

Хвалючы вобраз рускай жанчыны-партызкі Наталі Алексееўны, жонкі Сібірава, стварае артэста В. Сяргеева. Наталія Алексееўна чулая, добрая і разам з тым сурова і моцная думка. Гэты вобраз спектакля займае значна месца ў вырашэнні тэмы перамогі.

Вялікім дасягненнем спектакля з'яўляецца вобраз генерала Сібірава ў выкананні артэста А. Кістава. Калі ў пачатку спектакля мы знаёмімся з ім, як з чалавекам неўраўнаважаным і залішне гарачым, дык у канцы спектакля ён, глыбока перажываючы асабістую драму, пераходзіць у сабе гэтыя рысы, і мы верым, што ў ім з'явіліся новыя якасці камандэра Савецкай Арміі.

Моцнае ўражанне пакідае фінальная сцэна, Сібіраў, стаячы на танку, на фоне зоры ад артылерыйскай страляніны і пажараў на фашыскай зямлі, гаворыць перад атакай вайсковую прамову, накіраваную да баёў.

З іншых выканаўцаў трэба адзначыць удалую ігру К. Пельтэра (Сямён), І. Ражбы (Астанька) і А. Калганова (ад'ютант Сібірава).

Тэатр паказаў добры прыклад таго, як пры жаданні і настойлівасці, творча падыходзячы нават да асобных дэталей не беззаганна ствараў сучаснага рэпертуара, можна стварыць каштоўна для нашага гледача спектаклі.

У. Я. НЯФЕД.

ВАЧЫМА САЛДАТА

Параўнаўча нядаўна мне давялося чуць, як група салдат калектыўна чытала пэўна П. Антэкоўскага «Сын». Калі апошні радок быў дачытаным і ў пакоі ўсталявалася цішыня, адна з прысутных сказаў:

— Пра нас напісана.

Прымуюся, я не зразумеў тады, што азначалі гэтыя словы. Значна пазней я здагадаўся, што салдат сказаў не пра ідэю падарожжаў ад немцаў савецкай сям'і, не пра аднаго толькі бацьку, які страціў сына, а пра ўсіх нас, хто на фронце ці ў тыле меў дачыненне да вайны. Салдат успрыняў у пэўнае самае гадоўнае. Ён зразумеў пэўнае нянавісць і любоў, яго глыбокую веру ў перамогу савецкага патрыята над чалавекам-зверам.

Сёння, у гадавіну Савецкай Арміі, невыпадкова прыходзіць на ўспаміны пэўна П. Антэкоўскага. Мне аддаецца, што ў нашай літаратуры, у нашым друку яшчэ не сказана і сотай часткі таго, што трэба ведаць нашым людзям не толькі пра нямецкую армію, але і пра самую Германію, пра тое, як мелю здарыцца, што ў цэнтры Еўропы ў XX стагоддзі былі выхаваны мільёны галаварэзаў, для якіх разбой стаў другой натурай, культурам. П. Антэкоўскі застае ў твар бацьку зойным такім гнеўна-якімі словамі:

«Ты, воспитатель, сделал эту сволочь. И, прашуру пещерному поддату, Ты из ребенка вытравил, как щелочь, Все, чем хотел и чем он мог бы стать. Ты вызвал в нём до возмужания похоть, Ты до рождения злону в нем разжёг. Видать, такая выдалась эпоха.— И вот трубил казарменный рожок, И вот печатал шагом он гусиным По вырвбленным роцам и садам. А ты хвалился безголовым сыном, Ты восхитился Канюном, Адам».

Мы добра ведаем нямецкага салдата, таго самага, які вешаў і расстрэльваў мірных савецкіх людзей, які, паводле слоў Антэкоўскага, «з крестьянском скарбе шарил, как хозяин». Калі нашы салдаты прыйшлі ў Германію, яны ўбачылі і зразумелі, што немцы-сыны і немцы-бацькі, тая, што рабавалі чужыя краіны, і тыя, што атрымлівалі пасылкі і знішчалі чужое дабро — гэта адна і тая-ж разбойная зграя, з адной і той-жа вайскай маральлю: «Грызі, задай усё, хто не падобны на цябе».

Калі нашы войскі вялі боі на тэрыторыі ўсходняй Прусіі, нам давялося разам з савецкімі салдатамі ўвайсць у нямецкае сяло Барцікемен. На ўкраіне сёла загарнула на сабе ўвагу багатага ферма; жоўты прыземісты дом, безліч гаспадарчых будынкаў, каменная агарожка. Здаецца, нічога асаблівага. Але салдаты Бароўскі і Аржарэвіч угледзелі больш пільна: на глухой сцяне, што выходзіла ў сад, яны заўважылі на пацілках вышчарбленыя рускія літары: «Тут были палонными рускими солдатами лейб-гвардии гусарского полка, 40 человек. Мы работали у гэтага гаспадара. Траба зруйнаваць гэтае гняздо». Ніжэй другой рускай і ў другі час былі вышчарблены словы: «І мы таксама. 1941—1942».

Два пакаленні рускіх людзей працавалі на нямецкага жывалодца. Грос-бауэр, кулак з Барцікемен, у 1916 годзе пабудоваў новы дом рукамі рускіх людзей. У гады другой сусветнай вайны ён умяцаваў сваю

гаспадарку рукамі валоных савецкіх салдат. Бароўскі, Аржарэвіч і ўсе, хто былі з ім, запыталі ўвагу, што ў сёле Барцікемен у кожным доме жыве багаты мазілі. Але вось Аржарэвіч паварачае хрэста і на спіцы яго, на мяккай абуцы заўважвае пяцікалоўную зорку і марку савецкай фабрыкі.

Мы будавалі прыгожыя дамы, каб у іх было ўтульна і прыемна жыць. Мы ставілі сваё шчасце ўласнымі рукамі. Немцы разлічвалі толькі на вайну, на дарожную працу палонных, на рабочыя рукі нявольнікаў. На нашай зямлі немцы-акупанты лічылі сябе гаспадаром жыцця і смерці. Ён лічыў сабе ўсё ў адносінах да савецкіх людзей. Наш рускі салдат усёмі сіламі душой зненавідзеў гітлераўскіх малойчыкаў і ўсю пачынаўшую Германію. Нацыянальнае пачуццё нашага салдата было зняважаны тым, што паганяны францы аздекавалі з рускіх людзей. Калі Савецкая Армія прыйшла ў Германію, немцы з так званых «цывільных» думалі, што рускія салдаты будаць чынілі такую-ж самую расправу над мірным насельніцтвам. Мізэрная фрыццэўская душа мярцела і нас на ўласны капшы. Наш салдат і ў варажэй краіне застае верным сабе — ён ваяваў з гітлераўскай арміяй, а не з жанчынамі і дзецьмі.

Салдаты нашы прывычаліся, што палонны немцы часцей за ўсё крычылі: «Гітлер капут». Трапіўшы ў палон, немцы пераставаў быць салдатам, ён адракаўся і ад Гітлера, і ад свайго «фатэрада». Сярод крэмляных зламчыцаў гэта распадуючая з'ява: злоўлены бандыт, як праўда, імкнецца толькі да аднаго — выратаваць сваю скуру. Так званыя «цывільныя» немцы таксама мармыталі «Гітлер капут». Недалёка ад горада Аленберга адзін з нашых афіцэраў праз перакладчыка запытаў у немца, якая ў яго гаспадарка. Той адказаў, што ён — «кльийбауэр», дробны гаспадар і што завуць яго Ота Флішман. Немцы выказалі крыўду на мясцовую гітлераўскую ўладу: у час вайны яго абцяжылі, далі толькі адну рускую нявольніцу. Прысутныя пры гэтай размове салдаты нічога не казалі немцу, ім брыдка было размаўляць з такой пачварай. Але яны добра зразумелі, што пры ішых акалічнасцях такі «бандыт» гатоў уладзіць рускаму чалавеку нож у спіну, каб захаваць хоць-бы тую адзіную нявольніцу, якую ён усё-ж атрымаў у час вайны.

На тым-жа ўчастку фронту многія немцы-бежанцы, сустракаючы нашых салдат, адміталі шапкі і гаварылі «Гітлер шлехт» — дрэнны, значыць. Аднаму нашаму афіцэру сюсюканне немцаў здалося падаронкам, і ён загадаў прывесці некалькі фурмак. У адной з іх былі зноўдзеныя вінтоўкі і гранаты. У раёне Хайльсберга немцы вывеслі над дамамі белыя сігі. Але з гэтых «мрыных» дамоў потым стралялі на нашых салдатах.

Усё, што салдат бачыў у Германіі, было для яго чужое, варажэе. Адзін з нашых салдат сляху, як у пакінутым гаспадарам нямецкім доме сляваў шыркун і заўважыў на гэце: «Нават цыркуны ў Германіі нагучыліся ў Гебельса брахаць. Цыркуны, звычайна, слявае на шчасце. А на якое шчасце маюць права жыць гэтыя дома?» З другім салдатам мы некалькі разоў разгаварыліся пад Кеігсбергам пра вясну. Абодвух нас прыгавала вясновае сонца, абодва думалі

пра далёкія і родныя мясціны, дзе ў гэты час таксама бушуе вясенняя вода, і гэта выклікала агучыць нашай. Я запытаў: «Як вам падабаецца вясна ў Германіі?». Сублеседні адказаў: «Це ведаю, што і казань. Вясну я люблю пагоду, а ў прыватнасці добра, што сонца паласнула дзюроі, з начлегам шпёр стала лягчэй. Мы шчыра доўга размаўлялі, і салдат выказаў многа цікавых думак».

— Вось, скажам, шпак, усё нам вядома іштушка. Тут іх, шпакіў гэтых, у Прусіі, не менш чым у мяне на Дану. А ці бачылі вы ў немцаў вёсках шпакіў? У немцаў душа сухая, ён любіць сабе аднаго і не разуме, што дае жыццю асадоў і харчова. А я сам будаваў шпакіўно, калі мы пад Смаленскам сталі ў абароне».

— А сонца? Думаеце ў Прусіі яно не такое, як усюды? Але вямля тут іншая, людзі другія, таму ў нас і настрой не такі, як звычайна ўвесну. Можнае мне паверыць, што, калі заходзіш у лес і заўважаш, што кожнае дрэва тут падстрыжана, ніяк не станеш захапляцца стромкімі соснамі або елкамі, калі ты ў астатнім нават і падобны на нашы. А на палі паглядзіш і усім тужліва робіцца: квадраткі, слупкі, усё разгароджана, разлічана. Мне нават спачатку не верылася, што тут можа расці што-небудзь каштоўнае.

Я добра зразумеў салдата. У гэты час у яго на Дану ўжо сляваў жаўранак, ягнуўся да сонца таполі. Яшчэ не распукуцца сілы пачынаюць, але пачаў людзям ужо сляваць абліччя і вішы ў кветках, снісе салодкі водар, якім хутка напоўніцца паветра. Я пры гэтым успомніў сваю Беларусь, высокія берагі Сожа і Прыпяці, шумныя ручаі, што нясуць свае воды ў прыгожую раку, якую народ любіць называе Вярэяй. А палі Беларусі, яе лугі і лясы! Усё купецца ў промях шчодрата сонца. Дзядзяткі вядзюць карагоды і сляваюць вечна новыя песні — гімны прыродзе, сонцу. Адным словам — вясна.

Што-б ні бачыў савецкі чалавек у Германіі, ён параўноўваў з тым, што ён любіць у сабе на Радзіме. Мы, на жаль, не заўсёды даем адпор бабатунам, што любіць хваліць усё чужое, змежанае, захапляцца буржуазнай культурай. Калі пры салдатах, што бабавалі ў Германіі, хто-небудзь асмеліцца хваліць чужыя парадкі і чужую культуру, я ўзбурэны, што такога чалавек нашы войскі закідаюць каменямі.

Але вернемся да пэўна П. Антэкоўскага «Сын». Пазгавы словы аб фашыстах гучаць так, нібыта яны напісаны сёння:

«В их чёрном списке все подростки мира, Вся поросье человеческой вены; От Пирены до древнего Памира. Они в зловещих поисках точны».

Наш савецкі ўрад недарма прымае ўсе захавы да поўнай дэнацыфікацыі Германіі, да поўнай яе дэмілітарызацыі. Мы хочам, каб мір, куплены крывёю савецкіх людзей, быў трымаў Гітцэраўскі. Мы выхоўваем магучую армію, клопаючыся пра сваё ўзброеныя сілы не для нападу на іншыя краіны, а для аховы нашай мірнай працы, у выніку якой павінна быць пабудавана камуністычнае грамадства.

Я. ГЯРЦОВІЧ.

Яны змагаліся за Радзіму

Іх дзевятнаццаць... Дзевятнаццаць нашых дарагіх сяброў, пісьменнікаў Беларусі, савецкіх афіцэраў і салдат, якія загінулі смерцю хараброх у баях з нямецка-фашысцкімі захопнікамі.

На неабяжымым полі ваеннай славы ляглі яны, прыкрыўшы маладымі грудзямі свяшчэнную зямлю айчыны. У легендарным Сталінградзе магільні Хвядоса Шынклера, Алеса Жаўрука, Генадзія Шведзіка, Аркадзя Геяе, у прадмесці Барліна — зорны абеліск на брашчым кургане, дзе пахаваны Мікола Сурычоў.

Названа паслужы вернай сына савецкай Радзімы, але іх імёны, іх думы, іх пальмяныя словы жывуць сярод нас і будучы жыццё ў сэрцах і справах нашых нашчадкаў.

З вялікай пашанай і хваляваннем чытаем іх вершы, пэмы апавяданняў, дзёнікі, і фразыяны лісты — суровую споведзь гераічнага пакалення людзей сталінскай эпохі.

Яшчэ да вайны малады паэт Леанід Гаўрылаў, які загінуў абараняючы Беларусь, запісаў у сваім студэнцкім дзёніку: «Сябе дарогае ў чалавек — гэта жыццё. Яно даецца яму адзін раз і пражыць яго трэба так, каб, паміраючы, змог сказаць усё жыццё і ўсе сілы былі аддадзены самаму карызнаму ў свеце — барацьбе за вызваленне чалавечтва».

Гэтыя неўміручыя словы Нікалая Астроўскага можна напісаць на кожным салдацкім абеліску, пад якім сляваў нашы дарагія сябры.

Перагортваючы сёння іх даважныя творы, бачыш высокую ідэйную чыстату, адбітак каторай лжыць на кожным вершы і апавяданні пэстаў і пісьменнікаў, што загінулі на франтах вялікіх боёў.

У 1937 годзе Алесь Жаўрук напісаў пэму «Крывёе сэрца», прысвечаную гераічнай барацьбе іспанскага народа за сваю незалежнасць. Рэспубліканская Іспанія была першым баявым плацдармам барацьбы нашага вакалення супроць дэмашалаў све-

ту — фашысцкіх захопнікаў. Мінута дзясць год. Гэта даволі значны адрэзак часу, які можа з'явіцца суровым выпрабаваннем для кожнага мастацкага твору. Аднак, чытаючы цяпер пэму Жаўрука, адчуваеш, што яна не ўстарэла, а гучыць вельмі надзежна і хвалюе савецкага чытача, які перажывае вялікі падзеі Алічыннай вайны.

Варта прыгадаць раздзелы з пэмы, дзе апісваецца, як басц-рэспубліканец, маладая мадрыска мадэстка з Альвара Франціска трапіла ў палон да фалангістаў. Яе катуюць, прымушаючы расказаць пра родныя полкі. Дзвючана маўчала. Паміраючы, яна ўбачыла Маскву:

Хістаў штандары подых ўзможы,
І над усёй зямлёй адна,
Узняўшы светлае сурозе,
Плыла зубчатая сцяна.

Зямля мая!
З багны і глума
Ты ўсталя людзям, які маяк,
Цябе інакшай не прыдумалі,
Інакшай не ўявіць ніяк.

І хто-б ні быў мой брат на справе
І на крыві гарачай брат:
Арктычны лётычак у снежнай лаве,
Ці пагранічнік на заставе,
Ці Пятая палка салдат —
Заўжды, зямля, —
Праз шал нягоды
У цяжкай нурывай барацьбе
Табе яго апошні подых
І думка першая — табе.

У гэтым раздзеле паэт вызначыў сваё месца ў барацьбе народа. Гэтае месца на фронце, на прыдлім краю. Суровай праўдай веа ад радкоў:

А пэсню тую, што дарогі
Усёй рэспубліцы прайшла,
У лазарэці склаў бізюгі
Студэнт Дыего з Сент-Ала.

Аўтар двух кніжак лірыкі — «Ручайнік» і «Дыяро выходзіць з берагоў» — паэт Алесь Жаўрук з першага дня вайны знаходзіўся на фронце.

У час бёў з нямецка-фашысцкімі захопнікамі пад Масквой чытачы часта сустракалі на старонках «Комсамоўскай праўды» вершы, падпісаныя прозвішчам: «паэтырук А. Січынскі». Гэта гучыла строгае слова нашага Алеса Жаўрука, слова пісьменніка-камуніста, поўнае гневу да ворага і любові да савецкай Радзімы.

У 1942 годзе Алесь Жаўрук працаваў у рэдакцыі газеты легендарнай 62-ой Арміі, што абараняла Сталінград. Яго баявыя сябры здзіўляліся спакою і вытрымкай, якой валодаў паэт. Аднойчы на стайну, дзе стаяла рэдакцыя, наляцела нямецкая авіяцыя. Час быў гарачы: трывожна набіраўся нумар. Жаўрук диктаваў машыністам матэрыял. На дзверэ разарвалася бомба. Асколак парніў машыністку. Загарэлася чытач. Жаўрук вынес жанчыну на вуліцу і ў гэты час быў сам дзяка паранены. Яго накіравалі ў шпіталь. 23 жніўня шпіталь эвакуіравалі са Сталінграда на ляяхав уверх па Волзе. Фашысты забілі лейбы.

На адной з іх загінуў Алесь Жаўрук.

Паэт Алесь Жаўрук яшчэ вядомы ў нашай літаратуры як добры перакладчык, аўтар кніжак для дзяцей, аўтар лібрэта першай савецкай беларускай оперы «Зарэчны барок» (лібрэта напісана сумесна з паэтам Андрэем Ушаковым).

Пад Сталінградом таксама загінуў наш празаік Хвядос Шынклер. Жыццё гэтага сціплага чалавекка можа служыць прыкладам для кожнага савецкага пісьменніка. Сын асцяпніцкага чыгуначніка, ён з малых год пачаў працаваць і да канца жыцця не парваў сувязі з родным ямы рабочым асродкам. Сконыўшы ў Аспіваіч школе тэлеграфістаў, Хвядос Шынклер працаваў на многіх беларускіх раздзелках і станцыях. Прафесія абумовіла і вызначыла тэматыку яго апавяданняў, навел, апавесці.

У сваіх першых творах пісьменнік адлюстравваў жыццё і працу людзей савецкай чыгункі.

Буйнейшы яго творы, якія выдзелены асобнымі кніжкамі, — «Стрэлчак Мігай», «Ічэ», «Сонца пад шпаль», «Влох», «Зліпкі інструктар Томана», «Петрыч-завадзгар», — введзены аб тым, што ў асобе

Хвядоса Шынклера беларуская літаратура мела таленавітага пісьменніка, творчыя магчымасці якога яшчэ толькі разгортваліся.

Калі пачалася вайна, Хвядос Шынклер эвакуіраваўся ў Свардлоўск, дзе працаваў на цэнтральным тэлеграфіе. Ён напісаў цікавую кніжку «Пулё жыцця» (нататкі тэлеграфіста) аб савецкім тыле ў дні Вялікай Алічыннай вайны. Кніга была выдзелена «Прафдзяржывдавецтвам» і атрымала цёплы выгук у «Праўдзе».

У гэтым-жа годзе Хвядос Шынклер пайшоў дабрахотнікам на фронт і загінуў у снежны месяцы смерцю хараброх пры абароне Сталінграда.

Буйныя памылкі некаторых твораў беларускай драматургіі

В. ВОЛЬСКИ.

Пастанова ЦК ВКП(б) «Аб рэпертуары драматычных тэатраў і мерах па яго палепшэнню» з'яўляецца для нас, драматургаў і работнікаў тэатральнага мастацтва, дакументам вялікага праграмавага значэння. У гэтай пастанове, таксама як і ў вядомых рашэннях ЦК адносна ленинградскіх часопісаў і кінофільма «Большая жизнь» і ў дакладзе тав. Жданова, вызначана праграма далейшага развіцця савецкага тэатра, літаратуры, кінематографіі, вызначаны іх бліжэйшыя задачы і шляхі.

У пастанове ЦК аб рэпертуары партыя адзначае адставанне драматургіі ад узростных запатрабаванняў народа. У гэтым дакуменце партыя патрабуе ад драматургаў і работнікаў тэатра выправіць рэпертуарную лінію ў адпаведнасці з тымі задачамі і патрабаваннямі, якія высювае перад намі жыццё.

Сур'ёзна неадхопы, адзначаны ў пастанове ЦК ВКП(б), у значнай меры характэрны і для беларускіх тэатраў і для беларускай драматургіі.

Гэта прымусіла нас разабрацца ў сваёй драматургічнай гаспадарцы, высветліць шчыра і справядліва, што ў ёй дрэннае, няўдалае, непатрэбнае і ад чаго нам трэба адмовіцца, каб пазбегнуць памылак і неадхопаў у далейшай рабоце. Гэта неабходна тым больш, што драматургія наша маладая. Самастойнае мастацкае значэнне, як асобная галіна беларускай літаратуры, яна набыла нядаўна, і п'ес у нас наогул нямнога. Разгледзім некаторыя з гэтых п'ес паасобку.

Кандрат Крапіва з'яўляецца агульнапрызнаным аўтарытэтам у беларускай драматургіі. Яго п'еса «Хто смяецца апошні», пастаўленая многімі тэатрамі СССР, ішла на сцэне Беларускага драматычнага тэатра імя Я. Купалы на працягу васьмі год. Гэта п'еса адырагла значную ролю ў развіцці нашай драматургіі. Мне здаецца, што няма сэнсу перагледзіць нашы прынцыповыя адносіны да гэтай п'есы. Напісана яна ў 1938 годзе на надзвычайную тэму, якая ў той час хвалявала савецкую грамадскасць. Справа толькі ў тым, што асобныя месцы ў гэтай п'есе пачынаюць страціць сваю актуальнасць і не могуць у такой меры цікавіць гледача, як 8—9 год назад. На маю думку, п'еса патрабуе невялікіх і даволі значных змен.

Іначай справа з п'есай К. Крапіва «Мілы чалавек». На ёй і на п'есе «Заложнік» А. Кучара я дазваляю сабе спыніцца падрабязней, як на п'есах найбольш блізкага часу, напісаных і пастаўленых на сцэне нядаўна.

Сп'яняюся спачатку на «Мілым чалавек», Героём гэтай п'есы з'яўляецца цынік і блатамэйстра Жлукта (ён жа Чарскі). Прыехаўшы пад выглядом эвакуіраванага ў горад Н., ён здолеў ашукаць доверліва і недалёкіх кіраўнікоў і зрабіў у горадзе неабходным чалавекам. Ён спекулюе на цяжкасцях, іграе на слабасцях, жыццё і корміцца з няздольнасці людзей забяспечыць даручаную ім справу, з іх няздольнасці працаваць.

Па п'есе—Жлукта ўсемагутны. Ён усё можа. Паводле слоў аднаго з яго кліентаў, «без Дзямяны Дзямянавіча, як без рукі». Да яго звяртаюцца за дапамогай прадаўцаў розных гаспадарчых установаў. Ён можа дастаць і вагоны, і цэмент, і піламатэрыялы, і бензін, і нават... «броны» ад вайсковай службы. Сам сабе Жлукта называе «папраўкай да сістэмы размеркавання», але функцыі яго перастворыць гэтыя вызначаны ім самім рамкі. Паслугамі Жлукты карыстаюцца ўсе, пачынаючы ад аднаго кіраўнікоў горада і да дробных закладчыкаў гаспадарак.

У п'есе парушаны рэальныя, жыццёвыя прапорцыі. Жлукта, «герой блата», у камедыі з'яўляецца гіпербалізаваным. Ён траціць рэальныя жыццёвыя рысы, набываючы нейкае абалульенае, сімвалічнае значэнне.

У п'есе Жлукта самы яркі і жывы вобраз. Астатнія персанажы, эпизодычныя на сваёй сутнасці, амаль усе, за выключэннем можа Канягіна, які больш удаўся аўтару, бледныя і невыразныя.

Між іншым, і тэатр не дапамог драматургу сваім сцэнічным вырашэннем гэтага адоўжанага вобраза, надавалішы яго рысы андэроўнай прыгажосці. У сцэнічным аліччы Жлукты больш ад «мілага чалавека», чым ад шкоднага прайдзісвіта і нягодніка. Сапраўднай драпежнай сутнасцю Жлукты, які «міла ўсміхаючыся, злопае цыбе так, што ты і не заўважыш», застаецца тэатрам не раскрытай. У сцэнічнай трактоўцы гэтага вобраза арт. Б. Платонавым больш ад «рантанці блата», чым ад выкрыцця антыграмадскай сутнасці Жлукты.

Тут я дазваляю сабе параўнанне «Мілага чалавека» з «Хто смяецца апошні». У гэтай п'есе вораг Гарлахаўцічы выразна супроцьстаяць ўсім навакол'юму асяроддзю. Ва ўсіх сваіх праявах, у кожнай дробязі ён выклікае ў гледача законнае пацудоўнае адзіноцтва. Гарлахаўцічы сапраўды адзінокі, у той час як Жлукта абкружаны цэлай хваляў хваў хваў і натуральнікаў, якія спачуваюць яму і захапляюцца яго камбінатарскімі і арганізатарскімі здольнасцямі. Гарлахаўцічы няма на яго абсервіцы. З ім да пары да часу толькі кістка і няўстойлівыя Зяліцкі. Супроць яго ўзвеш калектыў савецкіх людзей, усё грамадства, усюбалеанае ў канкрэтных і жывых вобразы астатніх дзейных асоб. Калектыў гэты, які выкрывае Гарлахаўцічы, складаецца з цэлай галеры каларытных і поўнакронных вобразаў. У «Мілым чалавек» гэтага няма.

Савецкія людзі паказаны ў гэтай п'есе абмежаванымі, прымытнымі, няздольнымі і малакультурнымі. У выніку гэтага п'еса стварае няправільнае ўяўленне аб савецкім жыцці.

Сапраўды, каго бачым мы на сцэне? Гэта ў пераважнай большасці хаўруснікі і натуральнікі Жлукты. Тут і ніякіх недалёкіх правінцыялаў—Канягіна, адказныя работнікі, былы ўдзельнік грамадзянскай вайны, які любіць выціць, паскардзіцца на свае крыўды, папалкаць у камізэльку, які больш за ўсё баіцца выявіць сваю некультурнасць, стары доверлівы сцяцяржук, як называюць яго ў п'есе. Тут Аляксандра Міхайлаўна, якая заблыталася ў сваіх асабістых, любіўных справах; і бяздарны тэат Праменны, які спачувае чужую жонку чужымі вершамі; і нікічэная, лёгкадумная і бескаляпная машыністка Клавачка; і памочнік Жлукты, афермст Сцяпан Андрэвіч; і нейкія няздольныя, бездапаможныя гаспадарнікі і, нарэшце, проста бязлікі на тоўп перазборлівых, прэжных і беспрынцыпных людзей, аб'якаваў да ўсяго, акрамя выпіўкі ў гэтай п'есе.

Язва,—адзіны чалавек, які супроцьстаяў Жлукце, таксама не без гана. Драматургу не ўдалося стварыць з гэтага атыпала Жлукты жывы і поўнакронны вобраз. Ён застаецца схемай, рэзанірам-маралізатарам, рупарам аўтарскіх думак, другародным персанажам. Гэтай няўдачы тым больш неперемная, што Язва не проста літаратур-драматург, які піша камедыю пра Жлукту. На думку аўтара ён з'яўляецца ў п'есе адначасова і прадстаўніком усёго нашага ладу, той сілы, якая асуладзіць і знішчыць аферыста Жлукту і ўсіх яго хаўруснікаў. Між тым, як мастацкі вобраз, ён застаецца бездапаможным і прыніжаным, куды слабей і блыдней за Жлукту. Паводзіны Язвы на сцэне, яго маруднасць і няздольнасць выклікаюць здзіўленне. Іншы раз здаецца, што ён толькі рэгіструе падзеі, не без элардэста калекцыянары афіцыйнага факта. Ствараецца ўражанне, што больш за ўсё цікаваць Язvu ходы яго камедыі, што ён, цалкам заклонены зборам матэрыялу для сваёй камедыі, гадоў падтуркуець развіццё падзей нават у торшы бока.

Часам ён трымае сябе не як звячэйны, шчыры і сумленны савецкі грамадзянін, абураны нікімі антыграмадскімі ўчынкамі Жлукты, а проста, як нейкі яхынды чалавек з бланкі характарам, мізантроп, якому прыемна прыкмычаць, збіраць і запісваць усялякія факты і праявы чалавечай нізасці і подласці. Звычайны чалавек адразу ўжывае, б. выступіў супроць Жлукты і выкрыў-бы яго, а Язва, замест таго, каб з самага пачатку перапыніць зло, ходзіць на сцене паціраючы рукі, ухмыляецца і запісвае, смакуючы, сабе ў блаконт. І тут тэатр таксама не дапамог драматургу.

Вобраз Язвы, як прадстаўніка нашага ладу, павінен быў нямерна высока стаць над Жлуктай і ўсім кодам яго кампаньёнаў і кліентаў. Як грозны і бязлітасны суддзя, павінен ён узнімацца над усімі гэтымі нягоднікамі, дурнямі і слепакамі. Сапраўдны герой павінен быць іменна ён, а ў трактоўцы аўтара Глебава ён застаецца нейкім прыніжаным, дробным і невыразным,—пасмеявецца сабе пад нос ды хікае свядзішча.

Жлукта і Язва не амагуюцца непасрэдна адзін супроць аднаго. Жлукта проста робіць сваю прыкроў справу, ажыццяўляе цэлы рад афіцыйных учынкаў і аперацый для палепшання ўласнага дабрабыту, на вачы і гледача разгортваюцца яго нахабныя, амаль феэрычныя прыгоды, а Язва тым часам назірае ды запісвае, пакуль яму не здаецца, што матэрыялу для задуманай ім камедыі хопіць. Прычым, Жлукта ўвесь час нават і не думае, што Язва нешта супроць яго мае, што Язва яму вораг. Да самага фінала Язва захоўвае з ім абурасудэскія адносіны, прыходзіць да яго ў гошці, дапамагае як свой чалавек у хале, есць і п'е за яго кошт, ды яшчэ і падгадвае Праменнага спачуць жонку Жлукты. Такія няшчырыя і крывадушныя паводзіны тэатр не робіць яму гонару. Наадварот, яны выступаюць Язvu ў нейкім неперемным асветленні, а між тым Язва з'яўляецца, па сутнасці, адзінай канкрэтнай фігурай, якую аўтар хацеў супроцьстаяць Жлукце з яго «блат-канторай» і «кліентамі».

Адуваючы, мабыць, слабасць Язвы, як мастацкага вобраза, аўтар прытывае яму на дапамогу старшыню горсавета Бывалава, эпизодычны персанаж, які з'яўляецца толькі ў заключнай сцэне і якому аўтар спрабуе надаць, таксама як і Язvu, функцыі рэзаньера. У канцы п'есы, на скандальным банкете ў Жлукты, Бывалаў чытае мараль, асуджае і дакарае прысутных.

Між тым, сам ён амаль нічым не адрозніваецца ад усіх астатніх гасцей Жлукты. Ён сам трапіў у смеінае і недалёкія становішча, прышоўшы на нейкі «юбілей», невядома чый, кім і з якой прычыны наладжаны. Роля суддзі яму не да твару. Яго аллобі і штучная аўтарытэнасць, з якой ён выказвае ў фінале п'есы свае навуцальныя сентэнцыі, не да сцягоць сваёй мэты, бо сам ён з'яўляецца асобай, якая апынулася ў не менш кмічальнай сітуацыі. Праўда, у апошнім варыянце п'есы аўтар думка-трыма рэліквіямі сцэнабу павярнуў справу так, быццам Язва

загадаў павядзімі Бывалаву, хто такі Жлукта і які характар будзе мець «юбілей», але атрымалася гэта штучна і непэраканальна і таму не выратовае становішча.

Для таго, каб выкрыць Жлукту, Бывалаву няма ніякай патрэбы з'яўляцца асабіста на банкёт. Справа ў тым, што Бывалаў у першым варыянце быў задуманы аўтарам як вобраз адмоўны, і гэта яму вырашана перашкодзіла. Пераборка Бывалава на рэзаньера застаецца штучнай і неарганічнай, бо ўступае ў супярэчнасць з першапачатковым характарам персанажа, з тым месцам, з тым неапраўданым функцыямі і абставінамі, якія адведзены гэтаму персанажу ў п'есе.

Нам зразумелы намеры аўтара. Ён хацеў паказаць, што на адным баку Жлукта з яго асяроддзем, а на другім—узвеш савецкі лад, уся наша грамадская сістэма, прадстаўнікі якой у п'есе з'яўляюцца Язва і Бывалаў, але яму не ўдалося знайсці адпаведнага мастацкага ўвасаблення гэтай думкі ў канкрэтных, жывых і поўнакронных вобразках.

У п'есе адсутнічае і неабходны для гэтага фон. Дзея адбываецца ў вузкім коле літаратурна, адказных працаўнікоў і гаспадарнікаў. Час дзеі — лістапад 1941 года. Але ў п'есе гэта не адчуваецца. Аб тым, што недзе ідзе вайна, мы можам даведацца толькі з аўтарскіх рэмарк і пачатку 1-га акта, з таго, што Жлукта прыехаў у горад Н. разам з эвакуіраванымі, з двух-трох рэлік Канягіна ды з заключных слоў Бывалава ў фінале п'есы. Сапраўдны атыпальны характэрны для таго часу, калі ўсё духоўна і маральна сілы краіны былі накіраваны на тое, каб спыніць воражжае наступленне і падрыхтаваць расуцч адпор нямецка-фашыскаму захопнікам, у п'есе няма. Арганічныя рысы, уласцівыя гэтаму цяжкаму і велічыму часу, адсутнічаюць. Жлукта з кампаніяй узяты некалькіх ад рэальнай абстаноўкі. Жыццёвыя судзіны ў п'есе парушаны. «Жлуктаўшчына» затуляе сабой усё астатняе, набывае на тэатральнай сцэне большае значэнне, чым яна заслугоўвае і чым яна магла мець у жыцці.

З пункту погляду сучасных патрабаванняў, якія прад'яўляюцца да тэатральнага рэпертуара, п'еса «Мілы чалавек» нельга лічыць патрэбнай і карыснай.

Драма Кучара «Заложнік» напісана на матэрыяле рэальных фактаў і падзей, узятых з жыцця барыцьбы беларускіх партызан на Віцебшчыне. Напісана п'еса жыва і цікава, як кажуць «з аганьком», «з ізоўмінкай», але няроўна і часам непаспэлююна.

Адным з цэнтральных персанажаў п'есы з'яўляецца слэвуть беларускі партызан Мінаў, асоба ўсім рэальная, узятая непасрэдна з жыцця і добра вядомая. Асноўны сюжэт п'есы з'яўляецца трагічным лёсам дзяцей Мінаў, якіх гітлераўскія душпугбы абвясцілі заложнікамі і забілі.

Але, паклаўшы ў аснову п'есы рэальныя падзеі з сапраўднага жыцця, захававшы прозвішча героя і рад фактычных момантаў, аўтар пайшоў на лінію домсела, не выклікаючы неабходнасці. У п'есе дзейнічае і іграе домсць важную ролю, часам нават большую, як сам Мінаў, брат Мінаў, евангеліст і староста пры немцах—Нічынар. Нічынар верыць у жыццёвую мудрасць і маральную сілу святаго пісання. Ён узяў у тым, што калі ён не зачэпіць немцаў, дык і немцы яго не зачэпіць. Ён мяркуе пражыць ціха і мірна ў баку ад вяркольных падзей. Уведзены ў п'есу і дзве пляменніцы Мінаў, дачкі Нічыпара, Зіна і Люба. У выніку атрымалася так, што цэнтр увагі ў п'есе пераносіцца з трагедыі Мінаў на іншыя персанажы, а сам быць Мінаў, герой п'есы, адступае на задні план. Гэта чалавек вялікай сілы волі, глыбока перакананы і мэтанакіраваны. Між тым, аўтар паставіў свайго героя, выдатнага партызанскага кіраўніка, у такое становішча і такія абставіны, якія не даюць яму магчымасці быць актыўным, кіраваць падзеямі, правіць сабе як камандзіра партызан. Гэтыя абставіны ператвараюць яго часам у амаль пасіўнага пакутніка. Барыцьба супроцьлеглых сіл разгортваецца ў п'есе больш навакол Мінаў і яго дзяцей, чым між партызанамі і немцамі.

У чым трагедыя Мінаў? У тым, што ўступіў ў невыразны канфілікт яго асабістыя пацудзі бацькоўскай любові і адданасці да сваіх дзяцей з пацудзім вышэйшага грамадзянскага, патрыятычнага абавязку. Трапіўшы ў цяжкае, наладчыка складанае становішча, партызанскі герой Мінаў, чалавек немалыда, сур'ёзны і сталы, які прайшоў дошчы вялікі і суровы шлях барыцьбы і працы, чалавек, моцны сваёй арганічнай сувяззю з народам і высокай свядомасцю, знаходзіць у сабе даволі душэўныя сілы і гвэрдасці, каб вырашыць яго так, як гэта належыць комуністу і барыцьбіту. У гэтым яго сіла і веліч. Іменна гэта, на фоне барыцьбы Мінаў і партызан з немцамі, і павіна была з'явіцца ў п'есе асноўным. На жаль, аўтар пайшоў не па гэтай лініі. Асноўным, пераважным зрабілася ў п'есе сямейная драма Нічыпара. Праз усю п'есу праходзіць трагедыя брата Мінаў з яго пасіўнай і суаральнай філасофіяй непраціўлення злу і фанатычнай верай у прафуд Евангеля, з імкненнем знайсці сабе месца ў баку ад барыцьбы супроць

леглых сіл. Цэнтр увагі ў п'есе пераносіцца на драматычны канфілікт і разлад у сям'і Нічыпара, які робіцца віноўнікам гібель ўласнай жонкі і дзяцей брата, забітых немцамі, і ў якога адна з дачок—Люба, застаецца-вернай народу, а другая—Зіна, захіпаўшыся факстротамі, падарункамі і лізюорнымі марамі аб лёгкім і «прыгожым» жыцці, зганьбіла сябе і загінула. Сам ён, нарэшце, пераконваецца ў тым, што «філасофія» прывяла яго да страшнай катастрофы, да вялікага няшчасця і што ў рэлігіі няма яму ратунку. У параўнанні з Нічыпарам і яго сям'ёй лінія Мінаў, незалежна ад жалюнай аўтара, адступае на другі план, набывае другароднае значэнне.

Вобраз Любы, дачкі Нічыпара, нягледзячы на супярэчлівыя. Некаторыя ўчынкы ён, паводзіны і, часам, словыны дэкларацыі, недастаткова матываваны і непаспэлююны. Недастаткова матывавана ў п'есе і тая лёгкасць і гатоўнасць, з якой Зіна, другая дачка Нічыпара, ідзе на ганьня і нахабныя спакусы немца Эрыха. Побач з такімі трапінымі і малюўнічымі вобразамі, як партызан Шабанов і яго жонка, як «партызанскі агіт-проп» дзед Кузьма і іншыя, сустракаюцца ў п'есе і вобразы надуманыя, нехарактэрныя для жыцця. Ніякіх функцыяў не мае, напрыклад, у п'есе друг Ша. Банка літвіна Мікалайчык, недарэчны дэвіз літатурцы, які ў сваім сучасным выглядзе стварае досыць нявартае ўяўленне аб савецкай інтэлігенцыі, прадстаўніком якой з'яўляецца ён у партызанскім атрыдзе.

Есць у п'есе і элементы меладрамы, разлічаныя на штучны і лёгкі эффект.

Дзе п'есы, напісаныя за апошнія два гады — «Адплата» і «Георгі Скарнына» М. Клімковіча з'яўляюцца па сваёй тэматыцы п'есамі гістарычнымі. П'есы гэтыя на тэатральнай сцэне шчы не пастаўлены. Прычым апошняя з іх—«Георгі Скарнына», з'яўляецца першай часткай драматычнай трылогіі, задуманай аўтарам, аб жыцці і дзейнасці вялікага беларускага вучонага, першадрукара і асветніка, Першая частка прысвечана юнацкім годам Скарнына, яго жыццю ў бацькоўскім доме ў Полацку і навучанню ў Пражскім універсітэце. П'еса заканчваецца прыходам Скарнына, пасля цэлага раду прыгод, у Падляну і наступленнем яго, пасля бліскач вытрыманых іспытаў, у Падляну ўніверсітэт. Аўтарам добрасуменьна вывучаны ўсе многія дакументальныя даныя і факты, якія маюцца адносна гэтага перыяду жыцця Скарнына. Там, дзе аўтару нехапае фактычнага матэрыялу, ён ідзе па шляху творчага домсела, фантазі, дадаючы тое, чаго нехапае, каб стварыць цэльнасць дзеі і паспэлюнасць падзей. Так, напрыклад, аўтар уводзіць у п'есу лінію дружбы Скарнына з Тобіем, абгрунтоўваючы ўзаемаадносіннамі героя з гэтым вымышленым персанажам рад падзей і фактаў у жыцці Скарнына. Гэта лінія праходзіць праз усю п'есу. Плодам аўтарскага домсела з'яўляюцца таксама прыгоды Скарнына ў лагэры італьянскіх разбойнікаў — «браво», і раман яго з дачкой рэктара Падлянскага ўніверсітэта. Трэба сказаць, не аспрэчваючы права аўтара на домсел у гістарычным творы, што не ўсё тут апраўдана і абгрунтавана. Наогул, увесь гэты акт, які носіць назву «У гарах», напісаны ў умоўна рамантычным, прыгоднічым плане, выпадае з п'есы, парушаючы яе стыльваю цэльнасць і паспэлюнасць. Ён робіць уражанне часошч чужароднага, неарганічнага ў гэтым творы.

Дадатным у п'есе «Георгі Скарнына», здэцца нам, паколькі можна аб гэтым меркаваць пасля папярэдняга азнамлення з творам, тое, што ў п'есе адчуваецца каларыт эпохі. У ёй дошчы выраза адлюстроўваюцца асабістыя часу. Істотным недахопам гэтага твору, таксама, як і п'есы «Адплата», з'яўляецца заната вялікае памер п'есы, які стварае значныя перашкоды для пастаўкі на сцэне. Многадзе-яе арганічны дэфект.

У п'есе «Адплата», якая напісана на матэрыяле таго-ж самага часу, што і «Георгі Скарнына», гэта значыць XVI стагоддзя, таксама адчуваецца ў характары падзей і вобразу каларыт эпохі. Гэта п'еса з вострай і моцнай развітай, напружанай інтрыгай, часам, нават і праз меру заблытанай і складанай за кошт асноўнага зместу п'есы. Дзея адбываецца пераважна ў прыдворных колах, у каралеўскіх пакоях і ў сям'і князёў Радзівілаў, сярэд магнатаў і прадстаўнікоў вышэйшай шляхты. Часам у кірапалічаны прыдворных інтрыг, змоў і вераломства, у атмасферы ўсіх гэтых тэмных заабоўстваў, атрут, кіжвалаў і ашуканства губляецца ідэя твору, якая, на думку аўтара, заключалася ў тым, каб паказаць барыцьбу выдатных прадстаўнікоў беларускага народа супроць палітызарства і акалічвання, за права на сваю нацыянальную культуру, за дзяржаўную незалежнасць. Але галоўным ідэйным недахопам п'есы «Адплата» з'яўляецца тое, што яна ідэалізуе адносін паміж панам і мужыком. З прычыны гэтых недахопаў п'еса «Адплата» траціць сваю грамадскую актуальнасць.

Вось тая зваўга, якія хацелася-б зрабіць, разгледваючы некаторыя, найбольш буйныя творы сучаснай беларускай драматургіі.

Пастановы ЦК аб літаратуры, тэатры і кіно, таксама як і даклад тав. Жданова, раскрываюць нам сэнс і вызначаюць накіраванасць нашай далейшай творчай работы. Яны з'яўляюцца праграмай нашай творчай дзейнасці на бліжэйшы час. Яны накіруюць нашых драматургаў і работнікаў тэатра на напісанне такіх твораў, якіх патрабуе партыя, сацыялістычная дзяржава і народ.

Пачатак перабудовы тэатраў

Адбыўся другі пленум Беларускага Рэспубліканскага Камітэта прафсаюзаў работнікаў мастацтва і кінематографіі. З дакладам, прысвечаным выкананню пастановы ЦК ВКП(б) «Аб рэпертуары драматычных тэатраў і мерах па яго палепшэнню», выступіў начальнік Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Совеце Міністраў БССР П. Люторавіч.

Дакладчык зазначыў, што пасля апублікавання пастановы ЦК ВКП(б) намаганні нашых тэатраў былі накіраваны на барацьбу з нізкакаснымі і безыдэйнымі творами, якія ішлі ў тэатрах БССР. Ідэя хібныя п'есы «Мілы чалавек», «Маё кафе», «Факіра на гадзіну», «Самалёт спазніецца на суткі» і інш. былі зняты з рэпертуара. Яны не выхоўвалі сучаснага гледача ў камуністычным духу, не мабілізавалі савецкі народ на аднаўленчую працу, не ўзбройвалі нашых людзей перадавымі думкамі часу. Буйныя памылкі былі і ў п'есе А. Кучара «Заложнік».

У парадку перабудовы некаторыя тэатры паставілі ўжо сучасныя савецкія спектаклі. Сярод іх — «За тых, хто ў моры» Б. Лаўрэна, «Дарога перамогі» В. Слаўцэна, «Старыя сябры» Л. Малогіна, «Далёка ад Сталінграда» А. Сурава, «Пад каштамкі Прагі» К. Сіманова, «Платон Кратчэв» А. Карейчука. Найбольш аператывна ажыццяўляюць пастаўкі сучасных п'ес Піскі і Магілёўскія абласныя тэатры. Здзіўляе ў гэтых адносінах пазіцыя, якой трымаецца кіраўніцтва Баранавіцкага абласнога тэатра, які ўключаў у свой рэпертуар нізкакасную камедыю Шкваркіна «Чужое дзіця». (Апошняя шмат год не ідзе ўжо на сцэне савецкіх тэатраў).

П'есы маладых беларускіх драматургаў А. Маўзона «Канстанцін Заслонаў» і А. Вялічэ і З. Цялесіна «На Чыронай горцы» ўключаў у свой рэпертуар Беларускага Дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Я. Купалы. Кола аўтараў, якія працуюць для нашых тэатраў, значна пашырылася. Над п'есамі аб сучаснасці працуюць пісьменнікі В. Вольскі, Я. Раманювіч, І. Гурскі, А. Кучар, А. Вялічэ, А. Вялюгін, А. Міронаў і інш. На сцэне беларускіх тэатраў будуць пастаўлены таксама п'есы рускіх драматургаў «Нязгаснае полмя» Б. Палайова, «На белым свеце» П. Ніліна, «Дыямэнты» Н. Асанова, «Жыццё цвіце» А. Даўжэнікі.

У заключэнне дакладчык спыніўся на падрхоўцы да мастацкай выставкі, прысвечанай 30-годдзю савецкай улады, а таксама закрануў пытанне аб стварэнні беларускіх кампазітарамі масавай п'есы.

Аб выкананні пастановы XV Пленума ВЦСПС і VIII—IX пленумаў ЦК работнікаў мастацтва і кінематографіі выступіў у дакладам старшыня Беларускага Рэспубліканскага Камітэта саюза работнікаў мастацтва і кінематографіі А. Арыярык.

Пасля дакладу разгоруліся спрэчкі.

Аб рабоце Опернага тэатра гаварылі галоўны інжынер па аднаўленню тэатра тав. Чарнявусавіч, дырэктар тэатра У. Стэльмах і саліст К. Пуроўскі.

Змястоўным было выступленне саліста К. Пуроўскага, які правільна адзначыў, што тэатр страціў (на ліку пастановак) свай даваены рэпертуар. Шмат ак-

тораў не заняты ў спектаклях. Оперы на сучасную тэму не ідуць, новыя—не рыхтуюцца.

— Не лепшая справа з рэпертуарам і ў тэатры оперы, — гаворыць актёр т. Канатопкін.—Наваўныя спектаклі вельмі нізкай якасці. А адзіную савецкую музичную камедыю «Вяселле ў Малінаўцы» нават адымалі з рэпертуара з прычыны дрэннага яе выканання. Шмат актараў пакінула тэатр.

Дырэктар тэатра Музикамедыі БССР т. Пармоўва спрабаваў зменшыць уражанне развалу ў тэатры размовамі аб тым, што ўжо распачата работа па стварэнню беларускай музичнай камедыі, якую для тэатра піша І. Любан, што дырэкцыя запрашае ў тэатр старых работнікаў нашай музикамедыі. Аднак, факт застаецца фактам. Тэатр не мае памінак для працы, выдучыя артысты засталіся ў Маскве, у тэатры няма балетмайстра, хормайстра, дырыжора, рэжысёра і інш. Новыя спектаклі не рыхтуюцца.

Заслужаны артыст БССР тав. Мойн гаварыў аб тым, што ў Яўрэйскім тэатры не адпавядае належнай увагі савецкім п'есам. У тэатры існуе групуўшчына і нябядніны адносіны да сучаснага рэпертуара. Мастацкае кіраўніцтва ў мінулым арыентавалася на безыдэйныя і пошлыя п'есы тыпу оперы «Капрызная нявеста», якую не толькі не трэба было аднаўляць, але і ўключаць у рэперту